

Mindre forskningsfrihed siden 2004

- fortæller menige universitetslærere

40 pct. af universitetslærerne oplever, at deres forskningsfrihed er blevet mindre i perioden 2004-09. Kun 3 pct. oplever at den er blevet større...

De anførte hoved-årsager til den indskrænkede forskningsfrihed er pengemangel, dvs. større konkurrence om forskningspenge, manglende bevillinger og dermed manglende forskningstid, som ni ud af ti af de utilfredse anfører som årsagen til, at deres forskningsfrihed er blevet mindre.

FORSKERforums forskerundersøgelse i marts fortæller, at tre ud af fire universitetslærere har oplevet en øget konkurrence om forskningspenge i perioden 2005-09. Kun hver tyvende universitetslærer har oplevet mindre konkurrence.

Samlet set betyder det, at hver tredje universitetslærer har mærket Regeringens flytning af bevillinger fra basisbevillinger til "konkurrenceudsatte midler" negativt.

store grupper af "tilfredse" og "utilfredse". Der er groft sagt ca. 40 pct. af hver gruppe (mens resten ikke har holdninger).

Todelingen af de ansatte gælder fx spørgsmålene,

- om man oplever snævrere frihedsrammer eller ej siden universitetslovens indførelse i 2003.
- om man laver mere "selvcensur" i 2009 end i 2005.
- om man overordnet er tilfreds med sin arbejdssituation.
- om man mærker sig "styret" i sin forskning, jf. nedenfor.

Hver tredje: Mere strategisk styring

40 pct. af universitetslærerne oplever sig "mere styret i min forskning" i 2009 end i 2005 (mens 33 pct. ikke oplever dette).

Mange universitetslærere har mærket den voksende strategiske styring. Næsten hver tredje anfører således, at forskningsfriheden er blevet mindre, fordi "universitetets strategi styrer". Og denne erfaring af voksende topstyring følges op ved det bemærkelsesværdige i, at universitetslærerne oplever, at dekanen styrer forskningen mere end deres egen institutleder (hhv. 60 pct. og 50 pct.). Dette afspejler en vurdering af, at forskningsstrategier og frihedsrammer styres oppefra – og at den nærmeste institutleder, der er lederen tættest på de meniges forskning, såmænd er den leder, der har mindst indflydelse på strategistyringen ...

Samlet set overlader universitetslærernes svar et dilemma til den igangværende Unilovs-evaluering: *Vil komiteen vurdere, at frihedsrammen på en vidensarbejdsplads er stor nok, når hver tredje menige universitetslærer oplever, at forskningsfriheden er blevet mindre, fordi der sker en stigende strategisk styring?*

FORSKERforums undersøgelse er en af flere. Også komiteen bag Unilovs-Evalueringen har gennemført en. Resultaterne herfra vil blive offentliggjort i slutjuni.

TEMA: Det mener de menige ... s. 5-8

Scienceology-lederen straffer 3
Tvangsforflytter lektor som kommenterede lederens dumpekarakter i pressen

TEMA: Forskerundersøgelse 5-10
'Hvad mener universitetsforskere og sektorforskere egentlig om universitetsloven ...

Valgte ledere 6
De fleste universitetslærere er tilfredse med deres nærmeste leder. Men halvdelen ønsker alligevel valgte ledere og instituttråd

Fusionsfiasko 8
- lyder dommen blandt sektorforskere

Ligestilling 12
Kvindeandelen blandt lektorer og professorer er lav. Venstre-politikere har hidtil været imod kvoter, men måske åbner Malou Aamund

TEMA: Unilovs-Evalueringen 15-19

Er institutlederen lydhør 15
- lod et frækt spørgsmål i spørgeskema, som blev udsendt i april til alle forskere. Men svar kunne kun gives inden for den givne lovramme

Universiteternes selv-evalueringer 16
- er præget af, at der er stor divergens – jo længere nede i systemet, jo mere kritisk

Sektorskningens selvevaluering 18
Aarhus' jordbrugsfakultet laver selvansøgelse

Undervisning under anklage 20
Fingeret retssag med forsvarere og anklagere satte fokus på, om undervisningen er god nok

Rektorkompromis 22
- om fordeling af den globaliseringsmilliard, som universiteterne håber på at få stor del i

Hurraord: Vækst og kvalitet 29
- kan man vel ikke være uenige i – eller hvad, spørger ANMELDELSE

57 pct. af universitetslærerne oplever, at deres forskningsfrihed har været uændret i perioden 2004-09. Kun 3 pct. oplever at friheden er blevet større. Men 40 procent mener, at deres forskningsfrihed er blevet mindre, og de angiver som årsag hertil:

- 92 pct.: Større konkurrence om forskningsmidler
- 90 pct.: Mangel på bevillinger
- 89 pct.: Manglende forskningstid
- 80 pct.: Universitetets strategi styrer
- 60 pct.: Dekanen/ rektor styrer
- 50 pct.: Institutlederen styrer

Delte vurderinger

Nogle konsekvenser af universitetslovens indførelse vurderes vidt forskelligt i den menige universitetsbefolkning. Oplevelsen af udviklingen 2003-09 deler i nogle spørgsmål de ansatte i stort set to lige

“ De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...
Helge Sander

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forsknings-ansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen,
DM1-sektorforskning
(ansvarshav. for dette nummer)

Lektor Lars Kamp Nielsen,
Pharma Danmark
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
xxx, JA

Journalist Thomas K. With (tkw@dm.dk)
Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk)
Red. leder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. maj 2009

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

DM
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:
PRdesign & education
www.preducation.dk

Tryk:
Datagraf

Seniorforsker Niels Erik Poulsen,
DMs Sektorforskning

Myndighedsopgaver - kært barn ...

Forskningbaseret myndighedsbetjening, udviklingsarbejde, myndighedsberedskab, myndighedsopgaver, forskningbaseret rådgivning, databaser, udredningsarbejde og monitoringsarbejde...

Sektorforskningen er sommetider blevet mistænkeliggjort for at sammenblende forskningsarbejde med de politiske konklusioner. For at være i en gråzone, hvor konklusioner på forskningsarbejde bliver korrigeret og gjort mere "politiske korrekte".

De fleste 'sektorforskere afviser dog påstande om at deltage i "bestillingsforskning". Men hver fjerde medgiver, at sektoren kan have et problem (se forskerundersøgelse s. 10). I dag udfører universiteter og sektorforskning forskningbaseret rådgivning og myndighedsbetjening; relevant, højt kvalificeret og forskningbaseret rådgivning på deres kerneområder. Rekvirenten definerer derfor i høj grad udformningen af opgaven, de centrale spørgsmål og kommissorium for arbejdet. Rekvirenten afstikker de tidsmæssige rammer og dermed dybden af arbejdet. Den der betaler, bestemmer musikken...

DMU, DJF, FOI, Fiskeriundersøgelserne m.fl. er ofte økonomisk afhængige af de ministerier eller den industri, de rådgiver. Det kan stille dem i et etisk dilemma. Arbejdsbetingelserne bliver nemt afhængige af erhvervmæssige og politiske interesser. Man har i tidens løb set forskere, som var vældig optagede af de gunstige resultater, de havde med produkter til den industri, der betalte deres forskning. Hvis man skal tolke det positivt, er der et godt samarbejde mellem forskning og industri. Men, hvis man skal tolke det negativt, har de sat deres kritiske sans til side til fordel for "den, der betaler, bestemmer musikken". Rådgivning af departementer, ministre og politikere får større bevågenhed end forskningen. Resultatkontrakter mellem ministerier og forskningsinstitutioner om myndighedsopgaver skal på den ene side tilgodese behovet for, at der leveres basisydelser til ministerierne og ydelser til eksternt finansierede aktiviteter, og på den anden side skal den regulere ydelserne i forhold til den pågældende forskningsinstitution. Resultatkontrakten skal blandt andet sikre, at universitetet løbende står til rådighed, så ministerierne altid er sikret et gearet beredskab. Myndighedsbetjenerne bliver ikke på samme måde afkrævet fri forskningbaseret viden til offentligheden.

deelt set bør der ingen forskel være på fri forskning og forskningbaseret rådgivning. De skal begge leve op til samme forskningsmæssige etiske regler og praksis – de skal begge kunne tåle kritisk observation fra andre forskere – og de kan begge være under tidspres fra bevillingsgivere.

Det har været hævdet – med Aarhus' DMU som

skueplads – at samme institution nødvendigvis må fungere som en enhed, når den rådgiver. En institution kan ikke have forskere i en del, som siger et, og forskere i en anden, som modsiger dette, og dermed underminerer troværdigheden i den rådgivning, som institutionen har udført. Det er illoyalt og ilde-set, hvis andre i institutionen kritiserer resultaterne. Men forskning og forskningbaseret rådgivning skal være under kritisk observation fra andre, også fra egne rækker. At der er uenighed om råd fra samme institution giver selvfølgelig mening; der er uafklarede spørgsmål, som kræver yderligere forskning, diskussion, og mere tid (og penge) for at blive besvaret entydigt.

Men hvor går grænserne mellem forskningbaseret rådgivning, myndighedsbetjening og udredningsopgaver til anvendelse inden for en politisk eller administrativ beslutningsproces?

Institutionerne varetager opgaverne i varierende omfang: *Forskning* for fremskaffelse af et videngrundlag; *rådgivning*, levering af uafhængige, forskningbaserede konsulenttjenester til offentlige og private aftagere; og *myndighedsberedskab*, opgaver knyttet til national og international overvågning, kontrol og tilsyn med specifikke forhold, fx udbrud af dyre- og plantesygdomme. I modsætning hertil er det *politiske udredningsarbejde*, vurderinger, som departementer og styrelser udfører med direkte relation til allerede kendte beslutningsforslag.

Pointen må være, at forskningsinstitutionerne og det politiske eller administrative system skal respektere arbejdsdelingen mellem faglig vurdering af fakta og håndteringen af disse fakta. Forkert grebet an – sammenblanding af opgaverne – kan der lægges gift ud for forskningsinstitutionerne mulighed for at leve op til deres samfundsmæssige forpligtelse til at levere den bedste viden.

At man løser kommercielle opgaver eller udfører 'myndighedsrådgivning' må ikke anfægte institutionens uafhængighed.

Lovgivningen, blandt andet universitetsloven, skal derfor være tydeligere i dens beskyttelse af forskningsinstitutionerne i denne henseende. 'Sektorforskningens' må sikres større basisbevillinger og dermed forskningsmæssigt råderum.

Og de enkelte institutioners vedtægter skal være klare i kravet om uafhængighed, fx så institutionen ved rådgivningsvirksomhed ikke kan modtage instrukser om de faglige forskningsbudskabers art, prioritering og formulering. Forskerne skal *alene* være bundet af almindelige regler for kvalitetssikring og for god videnskabelig praksis, redelig forskeradfærd, videnskabsetik, god forvaltningspraksis og ytringsfrihed.

DTU: Straffeaktion mod kritisk lektor

Lektor optrådte i pressen om trivselsundersøgelse, som gav institutdirektør dumpekarakter.

Så blev lektoren truet med firing – nu skal han tvangsforflyttes

I februar fik institutdirektør Ole W. Sørensen dumpekarakter 1 på en 5-skala af sit videnskabelige personale i en trivselsundersøgelse. De ansatte undrede sig i stigende grad over "scientology-lederens" ledelsesstil og –metoder (se FORSKERforum 222).

Institutdirektøren og rektor Lars Pallesen prøvede at hemmeligholde trivselsundersøgelsens dumpe-karakter ved at rektor gav instituttets ansatte et tavshedspålæg: "Jeg vil bede Jer om ikke at sige noget offentligt om undersøgelsen, for vi har mange fjender".

Alligevel rygtedes dumpekarakteren, først på DTU og så i pressen. INFORMATION og TV-Lorry fik fat i sagen, og her refererede lektor Rolf Berg undersøgelsens resultat og udtalte, at dette pegede på, at Ole Sørensen

Ole Winneche Sørensen

er uegnet som leder. Og så undrede han sig over, at de ansatte ikke måtte se den samlede trivselsundersøgelse.

Men straffen faldt straks: Først truede institutdirektør Sørensen med at fyre Rolf Berg, men nu kan han se frem til bare at blive tvangs-deporteret til et andet institut, erfarer FORSKERforum.

Institut-direktøren straffer

Institutdirektøren kalder "situationen uholdbar", og siger, at forflytningen skyldes, at lektoren har forbrudt sig mod sine tjenesteplichter ved at udtale sig offentligt. Han har fået mistillid til lektoren, så der på ingen måde er grundlag for et fortsat samarbejde. Derfor må "deres veje skilles".

Rolf Berg – og dennes tillidsmand – har uden held forsøgt at lande sagen, fordi Berg gerne vil fortsætte på DTU-kemi. Men det har institutdirektøren fuldstændig afvist, og fastslået, at lektoren skal forflyttes til et andet institut. Den ultimative trussel har nu hvilet over lektoren i flere måneder.

DTU-ledelsens håndtering af hele trivselsundersøgelsen og straffeaktionen mod Rolf Berg har forværret klimaet på instituttet, fortæller en kilde, som ikke vil træde frem: "Det

er jo helt grotesk, at den person, som refererer en faktuel trivselsundersøgelse og som tillod sig at påpege manglende dialog og åbenhed hos ledelsen, efterfølgende straffes med en tvangsdeportation. Og det er grotesk – og vidner om den helt særlige ledelsesform – når hovedproblemet med fejl og mangler og dårlig ledelse og ringe arbejdsmiljø, som trivselsundersøgelsen påpegede, bare undertrykkes og får lov at fortsætte ..."

Hovedpersonen selv, lektor Rolf Berg, vil ikke udtale sig: "Jeg er blevet eksponeret rigeligt".

Offentligt ansattes ytringsfrihed

Straffeaktionen overfor en medarbejder, som bruger sin ytringsfrihed, står i skærende kontrast til, at rektor Pallesen har udtalt for Folketinget, at han "på intet tidspunkt har ønsket at give medarbejderne mundkurv på" i debatten om DTU-kemis trivselsundersøgelse.

Men da tvangsforflytning i den konkrete sag åbenlyst strider mod reglerne for offentligt ansattes ytringsfrihed, kan der forventes en voldgiftssag, hvis Berg tvangsforflyttes og hans fagforening indblandes

jø

Rektor Pallesen kan ikke huske

"Jeg vil bede Jer om ikke at sige noget offentligt om undersøgelsen, for vi har mange fjender".

Sådan lød DTU-reaktor Pallesens tavshedspålæg til 20-30 ansatte på DTU-kemi, da han deltog i det personalemøde i januar, hvor resultaterne af en trivselsundersøgelse blev fremlagt. Og resultaterne var ikke flatterende for instituttets direktør, Ole W. Sørensen, som fik dumpekarakteren 1-1,5 på en 5-skala af de ansatte.

Samtidig afviste ledelsen at udlevere hele trivselsundersøgelsen, som de ansatte dog kunne få lov at se ved personlig henvendelse hos rektoratet.

Men i dag kan rektor ikke huske, at han gav tavshedspålæg, fortæller et svar, som Videnskabsministeren har givet til Videnskabsudvalget:

"DTU har oplyst, at rektor ikke kan erindre det konkrete ordvalg ved mødet. Rektor afviser dog, at det anførte citat skulle være dækkende for hans bidrag til debatten, da han på intet tidspunkt har ønsket at give medarbejderne mundkurv på" (svar-73 - april).

Medarbejdernes lyst til at debattere eller gå ind i sagen er dog meget begrænset. Der er nemlig kun én medarbejder, som har henvendt sig til Rektoratet for at se trivselsundersøgelsen ...

Institutdirektør må ikke tale dårligt – og dog

Et af kritikpunkterne mod institutdirektør Ole W. Sørensen fra de ansatte har været, at han ikke respekterer dem: "Vi har indtryk af, at han prøver at nedbryde og ydmyge os personligt ved lunefuld opførsel, ved dikta-ter eller ved simpelthen at straffe. Han giver indtryk af, at du ikke er dygtig nok, og at han allerhelst vil erstatte dig med en anden", lød FORSKERforums sammenfatning af udsagn fra en håndfuld blandt instituttets 25-27 ansatte.

Og kort tid efter bekræftede institutdirektøren meget direkte denne karakteristik, da han til INGENIØREN udtalte, at der på hans institut "er medarbejdergrupper, der ikke er i stand til at følge med i opnåelsen af de mål, som blandt andet er stillet af regeringen".

Men er det i overensstemmelse med Personalestyrelsens regler for samarbejdsrelationer? – spurgte Per Clausen (EL).

Svaret fra videnskabsminister Sander lød salomonisk, at det er det ikke - og alligevel: "Jeg finder ikke, at det er i tråd med god ledelse, hvis man udtaler sig negativt om sit personale. Samtidig skal der dog også være frihed til, at en leder kan fremlægge

sine overordnede vurderinger om forhold på arbejdspladsen" (svar 80-april).

Og Videnskabsministeren glider af

Spørgsmålene i Videnskabsudvalget er stillet af Per Clausen (EL), som også bad Videnskabsministeren bekræfte, at karakteren 1-1,5 er 'dumpekarakter'?

Ministeren kommer med et ikke-svar ved at referere Personalestyrelsens vejledning om, at trivselsundersøgelser rigtigt nok måles på en 5-skala ... (svar 76-april).

Og i det måske mest interessante svar fortæller Videnskabsministeren, at de ansatte ingen redskaber har til – i henhold til universitetsloven – at slippe af med en leder, der på ingen måde har deres opbakning. Det er dekanen eller rektor, som denne bemyndigelse, men der kan fastsættes nærmere regler herfor i universitetets vedtægter. Og uden overhovedet forholde sig til sin egen rolle som tilsynsmyndighed med DTU, konstaterer Sander så helt generelt:

"På alle arbejdspladser gælder det, at det er et anliggende for den øverste ledelse at sørge for, at forholdene på arbejdspladsen er i orden".

jø

Tilsynssagen mod DTU

FORSKERforum afslørede i sidste nummer, at det foregik helt i strid med ansættelsesprocedurer i det offentlige, da DTU-rector Lars Pallesen udnævnte institutleder Ole W. Sørensen i 2006. Stillingen blev slet ikke opslået, som ansættelses-cirkulæret kræver. Og det nedsatte ansættelsesudvalg var proforma, for de fik aldrig kandidater at vælge imellem – og rektor Pallesen fremlagde aldrig en ansøgning eller Sørensens CV.

Men selv om Videnskabsministeriet efter FORSKERforums omtale – og Folketingsspørgsmål om sagen – har kendt til det ulovlige forhold i mere end en måned, har ministeriet ikke vist den store vilje til at opklare sagen.

Ministeriets svar har lakonisk henvist til, at reglerne siger, at stillinger som "altovervejende hovedregel" skal besættes efter opslag, men ministeriet prøvede ikke aktivt at opspore, *hvad* der var DTU-rektorens begrundelse for at afvige fra hovedreglen. Universitetsstyrelsen ville dog "drøfte sagen" med DTU, hed det, da FORSKERforum klagede. Nu har FORSKERforum så bedt Videnskabsministeriet (som tilsynsmyndighed) om at indlede en tilsynssag.

Videnskabsministeriet har foreløbig oplyst, at Sørensens ansættelse ikke er ugyldig, selv om den er sket på ulovlige vilkår. Sagen kan altså højst føre til, at rektor Pallesen får en næse.

Ministeriet har i øvrigt også oplyst, at det er ulovligt, når FORSKERforum er nægtet aktindsigt i institutleders CV, fordi offentlighedsloven giver adgang til "de præcise oplysninger om enkeltpersoners ansættelsesforhold i det offentlige tjeneste..." .

Men DTU nægter fortsat aktindsigt.

jø

EU genopliver timelæ

EU-kommissionen vil have den danske stat til at forklare, hvorfor timelærere ikke har samme arbejdsforhold som de

Der er kommet en X-factor ind i spillet om timelærernes arbejdsforhold på universiteterne. Mens DM er gået i gang med det lange seje forhandlingstræk med Personalestyrelsen, så har EU-Kommissionen meldt sig på banen og bedt den danske stat forklare, hvorfor danske timelærere har ringere arbejdsforhold end deres fastansatte kolleger. Og hvis svaret ikke er tilfredsstillende, kan det i sidste instans ende med en sag ved EF-domstolen.

FORSKELSBEHANDLING

Det er det socialdemokratiske medlem af Europaparlamentet **Ole Christensen**, der har gjort kommissionen opmærksom på problemet. Han blev selv kontaktet af formændene for de to timelærerforeninger, og han var rystet over, hvad de kunne fortælle ham.

"Jeg troede ikke, der var folk, der var ansat under disse forhold i dagens Danmark, så jeg var helt klart rystet. Hvis du sammenligner med industrien, så har alle jo stort set fået de samme rettigheder, også løstansatte og vikarer. Så det her er et særsyn. I Danmark går vi jo og roser os selv for vores flexicurity – at man har høj fleksibilitet, men også høj trykthed. I dette tilfælde har man kun fleksibiliteten, men ikke den trykthed, der for eksempel ligger i pensionen," siger Ole Christensen.

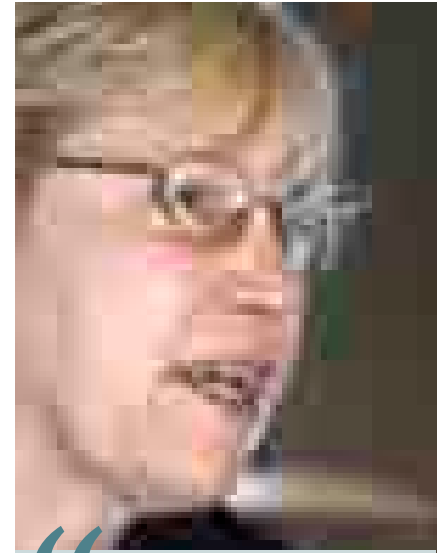
I strid med tre EU-direktiver

I hans øjne er timelærernes vilkår i klar strid med hele tre EU-direktiver: Direktivet om tidsbegrænset ansættelse, deltidsansættelse og vikaransættelse. Det sidste var han selv aktiv debattør om, da det blev vedtaget i december sidste år. Budskabet i alle tre direktiver er nemlig, at der ikke må ske nogen forskelsbehandling, uanset om man er ansat på deltid, som vikar eller i en tidsbegrænset periode.

"Jeg er ikke sikker på, om timelærerne hører under vikar-direktivet, eller om det er et af de andre. Men signalet er i alle tre direktiver, at folk skal være ansat under nogle ordentlige forhold, og det er derfor, jeg har stillet det spørgsmål," siger Ole Christensen.

Det er dog ikke første gang, den danske stat skal forsvare sig omkring forskelsbehandling af timelærere og brud på EU's direktiv om deltidsansættelser. Og tidligere er det lykkedes. I 2007 erklærede en faglig voldgift, at forskelsbehandlingen er rimelig, fordi timelærere og fastansattes arbejde ikke kan sammenlignes.

Ole Christensen er ikke i tvivl om, at Personalestyrelsen vil fremføre denne dom som argument og svar til EU-Kommissionen, og

“Jeg troede ærligt talt, at vi havde en klokkeklar vindfersag. Så dommen var højst overraskende. Jeg er jo opdraget til, at man skal følge en domstols afgørelser.

DM-formand Ingrid Stage

han har derfor opfordret kommissionen til også at udbede sig DM's synspunkt i sagen. Han betegner det dog som et positivt tegn, at kommissionen har valgt at stille spørgsmålene til den danske stat.

I slutningen af april var spørgsmålet til den danske stat dog endnu ikke sendt af sted.

DM-formand Ingrid Stage: Frygter en sludder fra Sander

Iben Sønderup, formand for Timelærerforeningen ved Århus Universitet, var med til at rette henvendelsen til Ole Christensen. Hun glæder sig naturligvis over kommissionens spørgsmål, men hun ser det også som essen-

Ole Christensens (S) spørgsmål til EU-Kommissionen om diskrimination af deltids- og tidsbegrænsede ansatte ved højere læreanstalter:

"Er det foreneligt med hensigten bag vedtagelsen af EU-direktiverne om tidsbegrænset ansættelse, deltidsansættelse og nu også vikaransættelse, at en stor gruppe deltids- og tidsbegrænset ansatte under visere ved de højere læreanstalter i Danmark til stadighed diskrimineres i form af manglende rettigheder til pension, fuld løn under sygdom og barsel, manglende ret til at arbejde på fuld tid, ret til efteruddannelse mv.?"

tielt, at DM får mulighed for at fremlægge sin version af sagen.

"Ellers får de bare en sludder for en sladder. Vi har før henvendt os til videnskabsudvalget med en klage over forholdene, og i svaret fra Helge Sander stod der, at eksterne lektorer er dækket af overenskomst, og det passer ikke. Så vi er ikke helt trygge ved de svar, de giver," fortæller hun.

Det var DM, der dengang førte voldgiftsagen. **DM-formand Ingrid Stage** var selv ordførende, og hun har endnu i dag svært ved at forstå, hvordan voldgiftsdommerne kunne nå frem til deres afgørelse.

"Jeg troede ærligt talt, at vi havde en klokkeklar vindingsag. Så dommen var højt overraskende. Jeg er jo opdraget til, at man skal følge en domstols afgørelse. Men jeg vil give Ole Christensen ret i at, alle tre direktiver sender det samme klare signal, og i mine øjne er der al mulig grund til, at kommissionen ikke vil finde sig i regeringens afvisning af sagen," siger Ingrid Stage.

Hun ser dog skeptisk ud ved spørgsmålet om, hvorvidt dette i sidste ende ville kunne føre til EF-domstolen og en kendelse, der tvinger den danske stat til at forbedre time-lærernes arbejdsforhold.

Direktivernes strategiske betydning

Men derfor kan de tre direktiver alligevel få en betydning af mere strategisk karakter.

"Det er rigtig godt, at det tages op igen, men det er en svær sag. Det gælder om at holde gryden i kog og bevare fokus på sagen. Og vi kan bruge EU-Kommissionens spørgsmål til at forklare Personalestyrelsen og Finansministeriet, hvor urimelige forholdene er i øjeblikket," siger Ingrid Stage, der håber, at et vedvarende pres i sidste ende vil føre til en politisk beslutning, der pålægger universiteterne at finde en ordning, der ikke diskriminerer timelærere.

I øjeblikket forhandler AC og DM med Personalestyrelsen om en mindre justering af vilkårene for eksterne lektorer, og her kan der måske komme nogle indrømmelser. Imens ruster parterne sig til OK 2011-forhandlingerne, hvor det store slag om timelærere skal slås.

Men nu er der altså en chance for, at DM overhales indenfor af EU-Kommissionen i bestræbelserne på at skabe lige vilkår for universitetsansatte.

lh

Forskerundersøgelse:
Universitetslærere

Universitetslærere: 40 procent har fået pålæg

- især undervisningspålæg og krav om ekstern indtjening

Fire ud af ti universitetsforskere har modtaget "pålæg" fra deres institutleder i takt med at universitetsloven fra 2003 er blevet implementeret. Andelen af universitetslærere med pålæg er vokset eksplosivt, fortæller en spørgeskema-undersøgelse, som Synovate (tidl. Vilstrup) har gennemført for FORSKERforum blandt universitetslærere og 'sektorforskere'.

I perioden 2003-05 var der kun 12 pct. af forskerne, som havde modtaget tjenestepålæg, fortalte en tidligere undersøgelse (VILSTRUP februar 2006). Og de 12 pct. har videnskabsministeren så henvist til, når han skulle bagatellisere problemer med "instruktions-beføjelsen".

Men nu viser pålæg sig altså at være betydeligt mere omfattende.

Pålæg handler om instruktionsbeføjelsen

Instruktions-beføjelsen 17, stk.2 indgår centralt i debatten om revision af universitetsloven: "institutlederen varetager instituttets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver. Institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver. I den tid, hvor de videnskabelige medarbejdere ikke er pålagt sådanne opgaver, forsker de frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer".

Mange menige forskere protesterer mod instruktionsbeføjelsen, dels fordi den kan trænge den frie forskning ud og dels fordi "universitetets forsknings-strategiske rammer" kan virke som en indskrænkning af forskningsfriheden og det frie forskningsrum.

56 procent af universitetslærerne har ikke modtaget direkte eller indirekte pålæg om udførelse af konkrete opgaver fra deres institutleder. Men 40 pct. har, og de oplyser, at pålæggene har handlet om

- - 39 pct. at undervise
- - 28 pct. at søge eksterne midler
- - 18 pct. at samarbejde med andre parter
- - 12 pct. at forske inden for et snævrere felt
- - 9 pct. at forske på et bestemt felt

Universitetspålæg: Undervisning og ekstern indtjening

Medarbejderundersøgelsen fortæller, at 40 pct. af de universitetsansatte mener, at pålæg om udførelse af konkrete arbejdsopgaver har begrænset dem i at forske i det, som de selv

Hvad mener universitetsforskere?

FORSKERforums forskerundersøgelse er gennemført af konsulentfirmaet SYNOVATE (tidl. VILSTRUP) ved udsendelse af spørgeskemaer til et tilfældigt udsnit af forsker-fagforeningernes medlemmer i marts måned 2009. (Ca. 4800 blev inviteret til at deltage i undersøgelsen og svarprocenten var 26).

Formålet med undersøgelsen var

- dels at få belyst det menige forskersamfunds oplevelse af Universitetsloven fra 2003 og af fusionerne i 2007. Data herom offentliggøres i dette nummer
- dels at indsamle data om arbejdsvilkår, arbejdstider, stress m.m. Data herom offentliggøres i næste nummer.

fandt fagligt mest relevant. Men omvendt så har 60 pct. ikke oplevet det problem.

Ikke overraskende tæller pålæg af undervisning tungt (39 pct.) blandt universitetslærerne.

Bestemte forskningspålæg handler især om krav om at skrage eksterne bevillinger hjem, hvilket næsten hver tredje har været ude for. Også pålæg om at indgå i forsknings-samarbejder tæller tungt, idet hver femte har oplevet det.

Men egentlige pålæg om universitets-forskeren skal forske i bestemt felt er ikke så hyppigt, for det har kun ramt en ud af ti. Og der er lige så mange som udtrykker, at de er blevet pålagt ind arbejde inden for "et snævrere forskningsfelt".

jø

Hver anden ønsker valgte i

De fleste universitetslærere er såmænd tilfredse med deres nærmeste leder, mens kun hver femte er egentlig utilfreds: Seks ud af ti universitetslærere er tilfredse med deres nærmeste leder og føler ikke "for meget kontrol af mit arbejde" fra institutlederens side. Men hver femte er utilfreds med deres nærmeste leder og føler for meget kontrol, viser FORSKERforums medarbejderundersøgelse blandt universitetsfagforeningernes medlemmer.

Over halvdelen af alle universitetslærere er tilfredse med deres nærmeste leder, mens kun hver femte er egentlig utilfreds: Seks ud af ti universitetslærere er tilfredse med deres nærmeste leder og føler ikke "for meget kontrol af mit arbejde" fra institutlederens side. Men hver femte er utilfreds med deres nærmeste leder og føler for meget kontrol, viser FORSKERforums medarbejderundersøgelse blandt universitetsfagforeningernes medlemmer.

Men hvad angår universitetslovens ansatte ledere er det dog kun hver fjerde universitetslærer, som mener, at ansættelse – og ikke valg – har været en forbedring af arbejdspladsen i 2004-2009.

Tre ud af fire mener ikke, at de ansatte ledere har været en forbedring. Og flere tre ud af fire klager over, at de ikke inddrages tilstrækkeligt i beslutningssystemet.

Samlet set overlader universitetslærernes vurdering af universitetslovens konsekvenser **et dilemma** til den igangværende Uni-evaluering: *Er der legitimitet nok i et akademisk system, når tre ud af fire universitetslærere kritiserer systemet for at tage beslutninger hen over hovedet på dem? Eller når hver anden mener, at der er tale om systemfejl, når der ikke er institutråd, hvor de har reel indflydelse? Eller når hver anden mener, at institutlederen bør vælges af medarbejderne og ikke ansættes ovenfra?*

Seks ud af ti universitetslærere er faktisk tilfredse med deres nærmeste leder og føler ikke "for meget kontrol af mit arbejde" fra lederens side. Men to ud af ti er utilfredse med deres nærmeste leder og føler for meget kontrol

Fordel: Beskytter mod systemet ovenover ...

Men heller ikke det nye hierarkiske ledelsessystem med topstyring ovenfra og ansatte ledere opleves som en lettelse.

Generelt er der ikke mange, som kan nævne forbedringer som følge af de ansatte ledere. Men hver tredje fortæller dog, at den ansatte leder har været en forbedring, fordi den nærmeste leder – typisk institutlederen – beskytter dem overfor systemet oven-

over. At det nævnes som det største fortrin hos de ansatte ledere er påfaldende, for det indikerer en oplevelse af, at institutlederen er den eneste, som kan forsvare medarbejderne i forhold til systemet ovenover – mere end om egentlige arbejdsmæssige fordele ved de ansatte ledere.

Kun hver femte universitetslærer kalder det en fordel ved de ansatte ledere, at de har kunnet skære igennem med handlekraft på en hensigtsmæssig måde eller har sørget for bedre koordination. Hermed erklærer hver femte sig enig i, at politikernes ambition om loven som en styrket effektivisering og beslutningsmyndighed, opfyldt.

Men de ansatte fortæller ikke om, at de har oplevet en rationalisering gennem den nye struktur, så der er mindre administration. Kun hver ottende oplever, at der ikke bruges så meget tid på møder som tidligere. Og kun hver ottende oplever, at de ansatte ledere i det hierarkiske ledelsessystem har overtaget noget af det administrative arbejde.

Og kun hver 20. universitetslærer har oplevet, at de ansatte ledere har frigjort mere tid til forskning.

Minus: Beslutninger tages hen over hovedet på os

I medarbejderundersøgelsen mener tre ud af fire ikke, at de ansatte ledere har været en forbedring af arbejdspladsen.

Topscoren blandt de negative elementer – som anføres af hele 90 pct. af de util-

fredse – er, at "der tages beslutninger hen over hovedet på os". Og hele 85 pct. anfører, at "der tages for mange beslutninger hen over hovedet på os". Næsten lige så mange fortæller tilmed, at der tages for mange beslutninger uden faglig begrundelse.

Samlet set betyder det, at to ud af tre mener, at lederen tager beslutninger uden at medarbejderne inddrages tilstrækkeligt og at beslutningerne altså ikke har legitimitet nedad

To ud af tre: Universitetsloven ingen effektivisering

Men også målt på politikernes begrundelser for at indføre universitetsloven – en mere effektiv ledelse og mindre administration – har de ansatte ledere heller ikke været en succes. Ni ud af ti blandt de utilfredse – eller to ud af tre af alle – mener ikke, at den nye struktur eller de ansatte ledere har skaffet mere tid til primær-arbejdet.

Tre ud af fire universitetslærere føler en øget konkurrence om forskningsmidler i perioden 2005-09, mens 5 pct. ikke har den oplevelse

Men der anføres også andre grunde til, at de ansatte ledere ikke har forbedret arbejdspladsen, nemlig at lederne er for egensindige (75 pct.), og at lederen ikke har føling med arbejdet på gulvet (70 pct.).

Samlet set betyder det, at over halvde-

Instituttlede

e leder. Alligevel savner to ud
og valg af instituttlede

len vurderer, at universitetsloven ikke har opfyldt sine eksplicitte formål med at effektivisere organisationen, som kunne give mere tid til de ansatte primærarbejde. Og det ser tilmed ud til, at afstanden mellem lederen og de ansatte er blevet større, når det anføres, at lederen ikke har føling med de meniges arbejde.

Knap tre ud af fire universitetslærere mener ikke, at det videnskabelige personale inddrages tilstrækkeligt i instituttets beslutninger. Og som konsekvens heraf mener hver anden af alle universitetslærere

- at der bør oprettes institutråd med reel medindflydelse
- at de ansatte bør vælge instituttlederen
- at de ansatte skal kunne afsætte en leder uden opbakning

Utilfredshed med beslutningssystemet

Samlet set mener 70 pct. at de ikke inddrages tilstrækkeligt i instituttets beslutningsprocesser. Resten fordeles på folk, der mener, at de inddrages tilstrækkeligt eller ikke har nogen mening om spørgsmålet.

På trods af, at over halvdelen af alle universitetslærere giver udtryk for tilfredshed med deres nærmeste leder – og kun hver femte er utilfreds – betyder det ikke, at universitetslærerne er tilfredse med beslutningssystemet.

En af lovrevisionens åbne spørgsmål er, om universitetslærernes medindflydelse er formel eller reel? Er medindflydelse blot noget, som ideelt set er formuleret i lovteksten, men ikke noget som har reel betydning? Her viser spørgeskema-besvarelsene, at jo længere væk fra magtens centrum (bestyrelsen), jo mindre er oplevelsen af medindflydelse.

65 pct. mener ikke, at det akademiske personale har reel indflydelse i bestyrelsen (mens kun 10 pct. mener, at det har man).

50 pct. mener ikke, at man har reel indflydelse i akademisk råd (mens 15 pct. mener, at man har).

33 pct. mener, at man har reel indflydelse i samarbejdsudvalget (mens næsten lige så mange mener, at det har man ikke).

40 pct. mener ikke, at det akademiske personale har reel indflydelse på instituttet (mens 40 pct. mener, at de har reel indflydelse).

Løsning: Institutråd og valgte instituttlede

Universitetslærerne er utilfredse med deres medindflydelse, men mange tillægger ikke deres institutleder skylden herfor. Der er ikke tale om personfejl, men systemfejl, mener halvdelen af universitetslærerne, som mener, at løsningen er en lovrevision, der giver de ansatte mere reel indflydelse. (Resten er enten tilfredse med graden af indflydelse eller har ingen mening om spørgsmålet). Lovrevisionen skal rette sig mod forskellige ting:

Hver anden mener, at problemet med den manglende indflydelse kan løses ved, at der oprettes et institutråd med reelle bemyndigelser, dvs. "med beslutningsmyndighed over forskningsstrategi og budget".

Tilsvarende mener hver anden, at de ansatte bør vælge deres nærmeste leder (institutlederen / forskningslederen), så denne føler ansvar for de ansatte.

Og i tråd med dette mener næsten hver anden universitetslærer, at de ansatte bør kunne afsætte en leder, der ikke har opbakning hos personalet.

jø

Mindre forskningsfrihed

- siden 2005, vurderer hver tredje sektorforsker

Hver anden 'sektorforsker' har oplevet en større strategisk styring af deres forskning siden 2005.

Det er dog ikke alle, som oplever dette som et problem, for 'kun' hver tredje fortæller, at deres forskningsfrihed blev mindre i perioden 2004-09. 65 pct. oplever den som uændret. Kun tre pct. oplever, at forskningsfriheden er blevet større.

Hvad mener 'sektorforskere'?

FORSKERforums forskerundersøgelse er gennemført af konsulentfirmaet SYNOVATE (tidl. VILSTRUP).

Resultatet fra sektorforskningsområdet skal dog tages med forbehold, idet det kun er baseret på 110 besvarelser. Der er dog intet, som indikerer, at besvarelserne ikke er repræsentative for landets sektorforskere som helhed.

Blandt de 'sektorforskere', som har oplevet indfusionering under et universitet, er der blandede oplevelser af, om de herved har fået mere forskningsfrihed: Flertallet (60 pct) siger nej, mens 40 pct. siger ja. Kun et mindretal vil altså bekræfte Videnskabsministerens argument for ind-fusioneringen af sektorforskningen under universitetet, nemlig at frihedsgraderne skulle blive større, når de kom ind under universiteternes rammer.

Dårlig økonomi presser forskningsfriheden

Hver tredje 'sektorforsker' fortæller, at har oplevet en indskrænkning i deres forskningsfrihed siden 2005.

32 procent af sektorforskerne mener, at deres forskningsfrihed er blevet mindre i perioden 2004-09. Skylden tillægges

- 94 pct. at den interne basisbevilling er for lille
- 90 pct. manglende forskningstid.
- 80 pct. større konkurrence-udsættelse af penge
- 78 pct. at institutionens strategi styrer
- 59 pct. at institutlederens strategi styrer

Næsten alle disse forskere giver dårlige økonomiske rammer skylden, nemlig at den interne basisbevilling er for lille (til at der er tid og plads til selvvalgt forskning). Og selv om sektorforskere er vant til at konkurrere om eksterne midler, og selv om der er blevet flere eksterne midler at konkurrere om, så anfører 80 pct. af de forskningstrængte alligevel, at en større konkurrenceudsættelse har presset deres forskningsfrihed.

Men også institutlederens styring (60 pct.) eller direktøren/dekanens styring (50 pct.) anføres som årsager til den konkrete begrænsning af forskningsfriheden.

Tilfredshed med nærmeste leder

Flertallet af sektorforskerne mener tilsyneladende, at deres medindflydelse er tilstrækkelig. Den menige sektorforskningsbefolkning er godt nok delt i spørgsmålet. Flertallet på 60 pct. mener, at de inddrages tilstrækkeligt i instituttets beslutninger, mens 40 mener, at de ikke inddrages tilstrækkeligt).

Det fremgår tydeligt, at 'sektorforskere' er meget bevidste om, at deres arbejdsbetingelser er helt og aldeles afhængige af de økonomiske rammer. Når hver anden således giver udtryk for, at den strategiske styring er vokset, så giver de ikke den nærmeste leder skylden. Kun hver fjerde 'sektorforsker' mener således at lederne styrer overdrevet. Den større styring tillægges i mindre grad lederen – den påføres udefra.

Tre ud af fire fortæller, at de har "en god dia-

65 pct. af de menige sektorforskere er faktisk tilfredse med deres nærmeste leder, mens kun 10 pct. er utilfredse. Men 40 pct. mener alligevel ikke, at de inddrages tilstrækkeligt i instituttets beslutninger.

Det betyder samlet, at hver femte sektorforsker efterlyser mere medarbejderindflydelse, fx via valgt forskningsleder, magt til at afsætte lederen eller oprettelse af institutråd

log" med deres institutleder. Og hele 65 pct. fortæller, at de er tilfredse med deres nærmeste leder (og kun 10 pct. er utilfredse).

Medindflydelse: Beslutninger hen over hovedet på os

De fleste er altså tilfredse med deres nærmeste leder. Alligevel udtrykker syv ud af ti, at der tages for mange beslutninger hen over hovedet på dem og for mange beslutninger uden faglig begrundelse.

Blandt de 40 pct., som ikke mener, at de inddrages tilstrækkeligt i de lokale beslutninger, mener op mod halvdelen generelt, at de ansatte bør kunne afsætte en leder, der ikke har opbakning hos personalet, at der bør oprettes et institutråd med økonomisk beslutningsmyndighed, og at de ansatte bør vælge deres leder.

Hvis disse tal overføres på hele den menige sektorforsknings-population, så vil 20 pct. gerne have mere medarbejder-demokrati, dvs. reel indflydelse på strategi og økonomi og valg af ledere. Det er relativt langt færre end i universitetsbefolkningen, hvor hele 50 pct. stiller dette krav. Men denne forskel kan formentlig forklares med strukturelle forskelle, fx sektorforskningens afhængighed af eksterne bevillinger. Men også traditionsmæssige forhold kan spille ind, fx at medindflydelsen altid har været lille, og topstyringen har været stor.

Fusion

- lyder dommen blandt

Fusionen af sektorforskningen i DMU, DJF m.m. under universiteter har været langt mere fiasko end succes, fortæller FORSKERforums medarbejderundersøgelse. Over halvdelen af de indfusede 'sektorforskere' siger nej til, at fusionen "samlet set" har været en forbedring af arbejdspladsen. Kun hver ottende synes, at det er en forbedring.

Tre ud af fire placerer årsagen til, at fusionen ikke har forbedret arbejdspladsen på, at den ikke har skaffet mere tid til forskningen, og at det administrative arbejde ikke er blevet mindre. Og så mener 60 pct. faktisk, at fusionen ikke har skaffet mere tid til at afvikle myndighedsopgaver.

Fusionsfordele:

Også på andre mål har fusioner været en fiasko. Kun hver tiende vurderer, at fusionen har givet bedre forskningskvalitet, hvilket hænger nøje sammen med, at forskerne oplever, at deres økonomiske rammer er blevet dårligere og i hvert fald ikke bedre.

Fusioner har heller ikke ført til en rationalisering eller effektivisering – tværtimod. Kun 8 pct. mener, at den har betydet bedre koordination. Ingen mener, at fusionen har begrænset noget af det administrative arbejde. Og kun meget få anfører en effektivisering via færre møder. Kun en ud af hundrede (1 pct.) mener, at fusionen har frigjort mere tid til forskning.

Trods fusionsfiasko samlet set, så nævner forskerne dog også enkelte fordele. Halvdelen fortæller, at fusionen har givet mere volumen med nye samarbejdspartnere. Markedet har altså åbnet sig. 33 pct. fortæller også, at fusionen har givet større gennemslagskraft, også internationalt.

Blandt kritikpunkter fremføres også (60 pct.), at der er for lidt koordination. Men selv

sfiasko

menige sektorforskere

om et af hovedargumenterne med fusionen var, at større volumen skulle give bedre kvalitet, så fortæller 60 pct. at den større volumen negativt har gjort det hele mere uoverskueligt.

Kun 14 pct. af de menige sektorforskere mener, at fusionen har været en forbedring af arbejdspladsen, mens hele 52 pct. mener, at fusionen har betydet en forværring. Årsagerne til forværringen er

- 75 pct. at det administrative arbejde ikke er blevet mindre
- 74 pct. at der ikke er skaffet mere tid til forskning
- 69 pct. at der tages beslutninger hen over hovedet på os
- 63 pct. at der tages for mange beslutninger uden faglig begrundelse

For tidligt at evaluere fusions-resultater

FORSKERforums medlemsundersøgelse synes at bekræfte de skeptiske indvendinger overfor at evaluere fusions-konsekvenserne allerede nu, dvs. halvandet år efter fusionerne trådte i kraft. Det har evalueringseksperter Hanne Foss Hansen udtrykt stor skepsis overfor. Og det har nogle af høringssvarene i april til Uni-evalueringen også luftet, fx Aarhus Universitets: "Aarhus Universitet har endnu ikke efter fusionerne i 2007 endnu ikke foretaget en egentlig reorganisering af universitetets faglige og akademiske strukturer ... Alle potentielle synergier er efter blot to år endnu ikke realiseret ..." (AUs selvevaluering, april 2009).

At det går trægt med fusionerne er ikke overraskende, så en af de allermest forudsigelige anbefalinger fra Uni-evalueringen i efteråret vil blive, at fusionsprocessen må speedes op.

Syv ud af ti har fået pålæg

Myndighedsbetjening og krav om ekstern indtjening tæller hos 'sektor-forskerne'

Syv ud af ti 'sektorforskere' har modtaget direkte eller indirekte pålæg fra chefen om udførelse af konkrete opgaver. Det er ingen overraskelse, idet en stor del af sektoren er finansieret af ekstern myndighedsopgaver. Og de eksterne opgaver – rekvirerede eller vundet i konkurrence med andre – finansierer en stor del af 'sektorforskningen'.

Blandt de syv ud af ti, som har fået pålæg, handlede det absolut mest dominerende pålæg da også om udførelse af myndighedsopgaver, for det har tre ud af fire fået pålæg om at udføre. Samlet set betyder det, at over halvdelen af alle har fået pålæg om udførelse af myndighedsopgaver.

Og halvdelen af de, som har fået pålæg, har oplevet at få pålæg om at jage eksterne midler, dvs. bidrage til finansieringen af institutionen / instituttet, dvs. at gøre sig 'selvfinansierende'. Og hver fjerde har oplevet at få pålagt at indgå i samarbejder med andre.

Derimod er der kun en ud af otte, som har fået pålæg om at forske i et bestemt, mere snævert felt.

Men en ud af hver tyve sektorforskere har dog oplevet, at deres leder har sagt nej til at påtægne en forskningsansøgning i det, som forskeren selv fandt vigtigst.

Problem: For stor ekstern bevillings-andel

FORSKERforums medarbejderundersøgelse fortæller, at sektorforskere er meget kritiske overfor finansieringen af sektoren.

Samlet set fortæller de deltagende 'sektorforskere', at hele 68 pct. af deres forskning / løn er eksternt finansieret via 'myndighedsopgaver, fonde el.lign. Dette dækker dog over relativt store individuelle forskelle, hvor nogle løstansatte er fuldt eksternt finansierede.

Tre ud af fire 'sektorforskere' oplever en øget konkurrence om forskningspenge siden 2005. At arbejdet med at søge og administrere eksterne midler er stort afspejler sig også i, at halvdelen af alle sektorforskere udtrykker, at de bruger for meget af deres tid på administration frem for forskning. (Hver fjerde udtrykker dog ikke utilfredshed med deres administrative byrder).

Men konkurrence-udbydelsen er for stor, og har som konsekvens for mange 'sektorforskere', at de bruger for meget tid på at søge eksterne midler. Kun to ud af ti bakker op om dagens finansieringssystem, som er en blanding af basismidler og eksterne bevillinger. Derimod er der syv ud af ti, som ønsker mindre ekstern finansiering end i dag.

69 procent af alle sektorforskere har modtaget direkte eller indirekte pålæg om udførelse af konkrete opgaver fra deres leder. Pålæggene har handlet om

- 76 pct. om udførelse af myndighedsopgaver / -betjening
- 49 pct. om at søge eksterne midler
- 28 pct. om at samarbejde med andre
- 15 pct. om at forske på et bestemt felt
- 15 pct. om at arbejde inden for et snævrere strategisk felt

Seks ud af ti: Pålæg har begrænset mig

Derimod er det kun hver ottende, som har fået direkte pålæg om at forske på et bestemt felt eller at skulle arbejde inden for et snævrere felt (som altså ikke er selvvalgt).

Og det er i øvrigt kun en ud af tyve, som har oplevet, at den nærmeste leder har nægtet at påtægne en forskningsansøgning, og hvor lederen altså har afvist forskeren selvvalgte forskningstema.

Og selv om det dermed ser ud til, at sektorforskere føler sig mindre styrede på det konkrete (forskningstema), så fortæller seks ud af ti sektorforskere alligevel, at pålæg – om for eksempel at udføre en bestemt myndighedsbetjening - har begrænset dem i at forske i noget, som de selv fandt mere fagligt relevant.

jø

'Nej, vi laver ikke bestillingsforskning

- siger flertal blandt menige sektorforskere.
Men hver fjerde vurderer, at sektoren har et problem

55 pct. af alle de menige 'sektorforskere' afviser påstanden om, at 'sektorforskningen' laver "bestillingsforskning" i kontroversielle sager – dvs. at resultaterne er delvis givne på forhånd. Det har ikke noget på sig, svarer de.

Mens det ikke er overraskende, at 55 procents-flertallet hævder sektorens og deres egen faglige integritet, så er det måske mere overraskende, at et mindretal på 28 procent, som selvkritisk medgiver, at der er noget om påstanden om "bestillingsforskning" i kontroversielle sager.

Selvkritisk mindretal har oplevet 'politisering'

Det selvkritiske mindretal viser sig også på andre måder: Der er faktisk 25 pct. som mener, at sektorforsknings-institutioner af økonomiske grunde er nødt til at påtage sig "myndighedsopgaver", som man af faglige grunde burde sig nej til (48 pct. mener dog ikke, at det er et problem).

Men det er de færreste, som personligt har oplevet "politisering" af deres arbejde, dvs. at de har oplevet, at deres rapportering

blev "bøjet" eller "vasket". Hver ottende (15 pct.) svarer ja til, at de "inden for de sidste tre år har oplevet, at en leder har korrigeret en afrapportering, hvor det mere skete for at stille kunden / rekvirenten tilfreds end af hensyn til fagligheden".

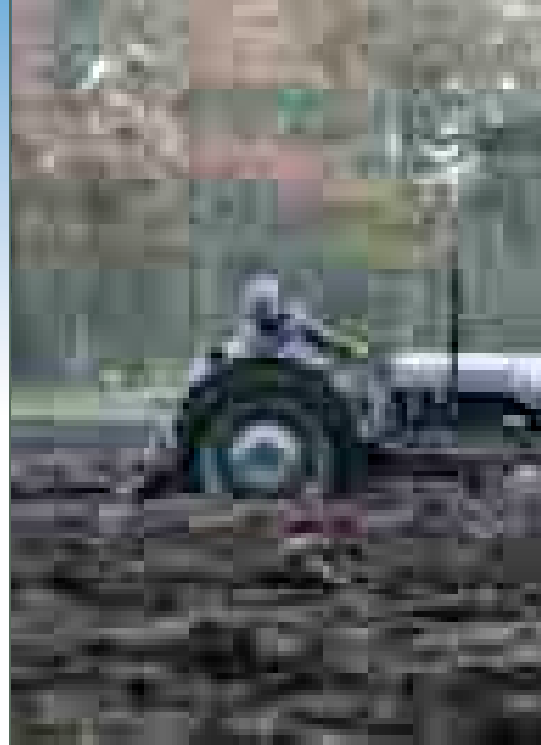
Men et stort flertal på 75 pct. benægter at have deltaget i 'politiseret bøjning' af rapporter. Og det er ikke fordi de ikke deltager aktivt, for 53 pct. fortæller, at de har medvirket til at lave rapporteringer på kontroversielle områder.

Kontroversielle sager

Sektorforskernes selvransagende svar er interessante i lyset af FORSKERforums kritiske blik på en række sager i det seneste års tid, hvor rapporteringer er blevet beskyldt for at være politiserede eller for at være bestillingsforskning, hvor opdragsgiveren har været med til at diktere, at der blev afleveret ukontroversielle rapporteringer, som ikke anfægtede magtfulde interesser:

Der var sagen om DIIS' EU-forbeholdsrapport, som blev beskyldt for at være afdramatiserende og resultat af styring fra en bestyrelse, som er politisk sammensat. Der var sagen om DMUs, DJFs og DOIs braknotat, som blev beskyldt for at fortie risikoen ved ophævnning af braklægning. Der var sagen om DTUs Fiskeriundersøgelser-notat om muslingefiskeri i Limfjorden, som blev beskyldt for at spille fiskeriet interesser. Og senest var der så påstande om, at Fødevarerministeriet førte hånden, da DMU, DJF og FOI afleverede udvalgte anbefalinger til en rapport om "Landbrug af klima".

Sagerne er ikke typiske eller almindelige for den almindelige dagligdags "myndighedsbetjening". Sager af denne type hører til sjældenhederne. Fælles for dem er, at de var enkeltstående rapporter på kontroversielle – betændte – politiske områder, hvor det er uklart, hvorvidt de politiske interessenter blandede sig i rapportskrivningen, og dermed bidrog til at frisere denne, så den ikke skadede landbruget, fiskeriet eller den ansvarlige minister.

Braklæg Fødevarermin

Største naturkatastrofe i Danmark
Svend Auken, pt. forma

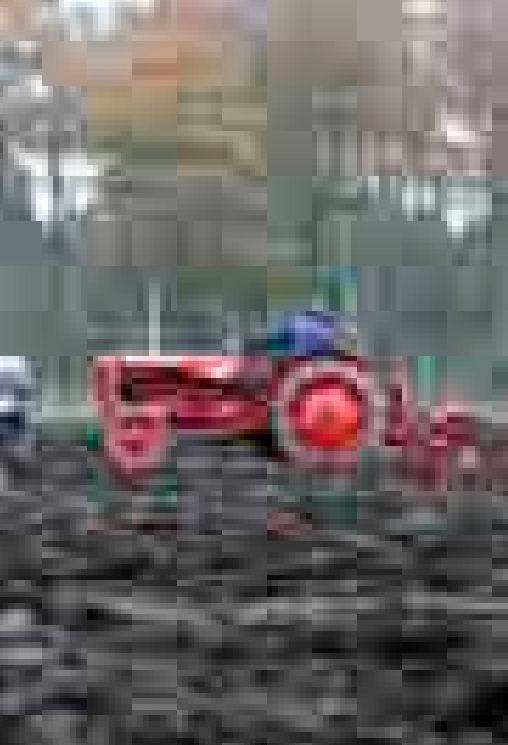
Fødevarerminister Eva Kjer Hansen (V) har fået en alvorlig næse af Folketingets Europaudvalg, fordi hun efter otte måneder ikke havde givet en redegørelse for, hvordan regeringen vil undgå skader på natur og miljø på grund af EU's ophævelse af landbrugets tvungne braklægning. Årsagen er, at regeringen vil løse miljøproblemerne i den store natur- og landbrugsplan, *Grøn Vækst*, der er blevet stærkt forsinket på grund af uenighed mellem Venstre og De Konservative om, hvor store nye krav landbruget kan tåle i en krisetid.

"Jeg tror, det er den skarpe næse, vi har givet i Europaudvalget. Vi kan ikke arbejde med store ting, hvis ministre lover noget, og så går der mange måneder, og det kommer stadigvæk ikke. Det er uacceptabelt", forklarede Europaudvalgets formand, **Svend Auken** (S), som kaldte ophævelsen af braklægning for » den største naturkatastrofe i Danmark. I 2008 blev 83.000 hektar tidligere brakjord pløjet op, heraf nogle værdifulde naturarealer.

Kontrovers: Bestillingsforskning om braklægning

"I alt vil mere end 100.000 hektar blive pløjet op, og store naturværdier gå tabt, samtidig med at der vil ske en vækst i forbruget af pesticider og kunstgødning. Det går imod alle vores natur- og miljømæssige målsætninger", erklærede Auken, som hermed fulgte op på den kritik af manglende ekspert-advarsler fra DMU-DJF-FOI, som miljøjournalist Kjeld Hansen og Videnskabernes Selskab har leveret.

ning gav isteren næse

k, erklærer tidligere miljøminister
nd for Europaudvalget

Miljøjournalisten har beskyldte eksperterne i 'sektorforskningen' for at lave "bestillings-forskning", nemlig i en rapport at underdrive sine skøn over, hvor meget brakjord, der ville blive gravet op, fordi en dramatisk prognose ville skabe politisk blæst om Fødevareministeren. (se FORSKERforum 218).

Forskerne besvarede kritikken med, at deres opgave ikke var at svare på, om ophævning af brakjord var en god ide. Og de opfattede slet ikke, at deres rapport skulle indgå i den politiske beslutning om ophævning af braklægningen (FORSKERforum 222).

Ministeren: Hensynet til landbruget

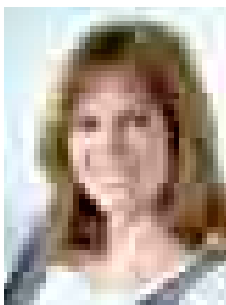
Braklægningen blev ophævet i september med støtte fra Dansk Folkeparti. Ministeren lovede ved den lejlighed Europaudvalget en redegørelse for, hvordan skadevirkningerne vil blive undgået. Senest var den lovet til midten af april, men blev igen udskudt på grund af den forsinkede Grøn Vækstplan.

Derfor stod også Dansk Folkeparti sammen med oppositionen om at give ministeren en næse.

På et samråd i Europaudvalget i midten af april beklagede Eva Kjer Hansen, at hun ikke kunne redegøre for braklægningsordningens effekter på grund af det forsinkede Grøn Vækst-udspil.

"Jeg tager kritikken til mig. Vi synes, vi er nødt til at lave en grundigt arbejde med Grøn Vækst, og vi er også nødt til at tage højde for, at den økonomiske situation har ændret sig, og at landbruget har store problemer lige nu", sagde Eva Kjer Hansen.

Skepsis kan være en styrke

Maja Horst er lektor på CBS. Hun forsker blandt andet i den offentlige debat om ny viden og teknologi. Hun har netop vundet Videnskabsministeriets pris som årets forskningskommunikatør for sin evne til at nytænke forskningskommunikation, så den bliver dialogbaseret og interaktiv.

VOXPOP

Hvor tænker du bedst?

"Enten i min seng når jeg vågner om natten, eller tidligt om morgenen. Jeg vågner tit om natten og så ligger jeg og tænker en masse interessante ting. Jeg er ikke typen, der behøver otte timers søvn. Men helst seks.

Hvilke fagbøger har betydet mest for dig?

"Der er tre. Den første er '**Misunderstanding Science?**', der udkom i 96 og er redigeret af Brian Wynne. Den betyder meget, fordi det var den første bog, der formulerede forskningsfeltet omkring offentlig forståelse af videnskab. Jeg kan huske, jeg læste den og blev helt tændt: den slags forskning vil jeg også lave! Den anden er '**Pandora's Hope**' af Bruno Latour, der har formet den måde, jeg forsker på, og så '**Risk and Culture**' af Mary Douglas, der åbnede mine øjne for nogle nye, spændende mønstre i vores forståelse af risiko som konsekvens af den politiske og kulturelle samfundsorden.

Hvad skal der til, for at blive god på dit fagområde?

"Man skal være interesseret i at gå på tværs af grænser, for mit felt er kendetegnet ved at være en disciplin, der i sin grundform er tværvenskabelig. Så gælder det også om ikke at afvise ting, fordi de er tekniske. Man må dykke ind og prøve at forstå det, selv som lægmand. Og så skal man have en fascination af sammenhængen mellem det tekniske og sociale – altså hvordan nye teknologier implementeres og bruges i sociale sammenhænge.

Findes der tabuer på dit fagområde?

"Det ved jeg ikke rigtig. Vi er jo sådan nogle tværvenskabelige nogle, der nærmest bryster os af at gøre op med tabuer. Men måske er teknologisk determinisme et slags tabu. Det er i hvert fald noget, ingen inden for vores forskningsområde vil bekende sig til, selvom det er en udpræget grundtanke i samfundet.

Hvordan slapper du bedst af?

"Det er nok fredag aften ved spisebordet med min familie. Eller når jeg løber en tur på stranden – hvilket jeg prøver at gøre flere gange om ugen. Det slapper jeg også rigtig godt af med.

Har du nogen hobbyer?

"Jeg har ikke tid til andet end at passe arbejde og familie. Men store dele af mit arbejde er meget lystpræget. Jeg læser tit fagbøger, og det er ikke altid, fordi jeg synes, jeg skal.

Hvad ville du gøre, hvis du var videnskabsminister?

"Jeg ville tage aktiv del i den offentlige debat om forskning og ny teknologi og prøve at få så mange forskellige mennesker som muligt i tale. Både de, der er positive, og de, der er negative. Men jeg ville nok bruge mest tid på de negative. Den skepsis kan vi udnytte til en styrke, der kan kvalificere forskningen, i stedet for at se den som noget, der skal overvindes. Så vil jeg også overveje meget nøje, hvilken rolle Danmark har i den internationale forskningsverden. Vi har nogle generisk-strategiske fordele, fordi vi er et samfund med meget flade autoritetshierarkier, hvilket giver gode muligheder for tværfaglige samarbejder.

Hvad ligger på dit natbord?

"Heldigvis ligger der noget rigtig klogt lige nu. '**If on a Winters Night a Traveller**' af Italo Calvino. En vidunderlig bog, der hele tiden starter forfra. En bog af økonomen Richard Layard, der hedder '**Happiness**', og så en krimi af en slags – det ligger der altid.

lh

Ligestilling – åbner Venstre

Videnskabsministre Helge Sander går ikke ind for kvotering af kvinder i universitetsstillinger, men måske

Ligestillingen går på krykker i Aalborg. Og det er i mere end én forstand.

Dels har en undersøgelse for nyligt dokumenteret, at ligestillingen blandt forskningsansatte på AAU ikke har rykket sig en meter i 27 år. Dels kan man hævde, at ligestillingsdiskussionen generelt har så mange år på bagen, at det efterhånden er sjældent, der kommer ny argumenter på banen, for slet ikke at tale om skred i debatten og aktørernes standpunkter.

Med udgangspunkt i det første – og på trods af det sidste – forsøgte DM i april endnu en gang at ruske liv i ligestillingsdiskussionen med en konference under titlen **'Lige stillinger?'** En række af køns- og ligestillingsforskningens fremmeste kvinder – og en enkelt mand – var hidkaldt for at fortælle om kønsforskelle hvad angår adgangen til forskerstillinger, avancementer og midler.

Konklusionerne var nedslående, om end desværre næppe overraskende for de fleste af de godt 50 tilhørere. Ligestillingen går trægt, hvis den overhovedet går, og den skæve kønsfordeling fastholdes af politiske, økonomiske og sociale strukturer, som både er svære at få øje på og dæmme op for.

Derfor var konferencens spændingsfelt i højere grad koncentreret om det sidste punkt, der havde titlen 'politiske løsninger'. Problemerne var – igen – fastslået og dokumenteret, med hvad med løsningerne?

Kvoter og måltal

De første bud kom fra **Annette Borchorst**, formand for ligestillingsudvalget på AAU og initiativtager til den undersøgelse, der har blotlagt en eklatant ligestillings-stilstand i Aalborg. Hun nævnte, at Danmark jo allerede har en ambitiøs målsætning, som er defineret i ligestillingsloven, men den bliver bare ikke implementeret, dels fordi problemerne ikke bliver erkendt, og dels fordi politikerne ikke tør tage det førerregreb, der skal til.

"Det er svært at nå målene, når midlerne er kampagner, rundbordssamtaler og lignende," sagde hun med henvisning til at videnskabsministeren, som eksempel på indsatsen for at fastholde kvindelige forskere, bryster sig af at have taget initiativ til en rundbordsamtale.

"Men det, der virker, er måltal," konkluderede hun, der – sammen med mange andre i kvindemiljøet – går ind for kvotering af kvinder, fx at en bestemt procentdel skal være kvinder.

Ligestillingsloven

§ 4. Offentlige myndigheder skal inden for deres område arbejde for ligestilling og indarbejde ligestilling i al planlægning og forvaltning.

Langballes hørelse gav op

Og så var turen kommet til beslutningstagerne. DM havde samlet en række repræsentanter for partierne både udi videnskab og ligestilling og desuden alle kvinder. Eneste mandlige politiske repræsentant var **Jesper Langballe** fra Dansk Folkeparti. Men han valgte at forlade konferencen tidligt, da han havde problemer med at høre, hvad der blev sagt, på grund af hans egen svækkede hørelse og en dårlig akustik i den gamle Alexandersal på KU – og så stod han af en annonceret deltagelse i panelet. Næsten symbolsk.

Tilbage var en række unge og gamle frontkæmpere for ligestillingen. I den første kategori hørte **Johanne Schmidt-Nielsen** fra Enhedslisten, der hurtigt var ude med en sarkastisk reference til en fraværende – den nye ligestillingsminister Inger Støjberg (V), der ved sin indsættelse havde erklæret, at Danmark har en meget høj grad af ligestilling, og at det største problem ligger i indvandremiljøerne.

Den fremstilling var hverken Schmidt-Nielsen eller nogen andre i panelet enig i. Ligestillingsproblemet var åbenlyst, spørgsmålet var blot igen: Hvad gør vi ved det? Og svaret lød igen og igen: Kvoter.

Dybkjær: 40 pct. skal være kvinder

"Vi må fastsætte nogle konkrete mål, for eksempel at mindst 40 procent af de ansatte inden for forskningsområdet skal være kvinder. Og så skal vi også sætte årstal på. Men desværre synes flertallet i Folketinget, at måltal er noget bras. Det er som om, at når man siger ordet 'kvoter', så er debatten lukket. Det er lykkedes mændene at bilde kvinder ind, at hvis de kommer ind på kvoter, så er det fordi de ikke er kvalificerede," lød det fra en af de absolutte veteraner i ligestillingskampen, **Lone Dybkjær** fra Radikale.

SFs forskningsordfører **Hanne Agersnap** var helt på linje: "Vi må finde midler, der passer til målene, og det eneste middel, jeg kan se, der virker, er kvoter. Jeg kan ikke se problemet ved kvoter. For eksempel tror jeg, at mange har stemt på mig, fordi jeg er kvinde. Og det synes jeg ikke er diskvalificerende," sagde hun.

Så vidt oppositionens røster. Skarpe holdninger og stålfaste principper, men alligevel med tendens til resignation. De var jo, som det blev bemærket flere gange, i mindretal ergo var det ikke dem, der sad med ansvaret.

Aamund (V) i strid med partilinjen

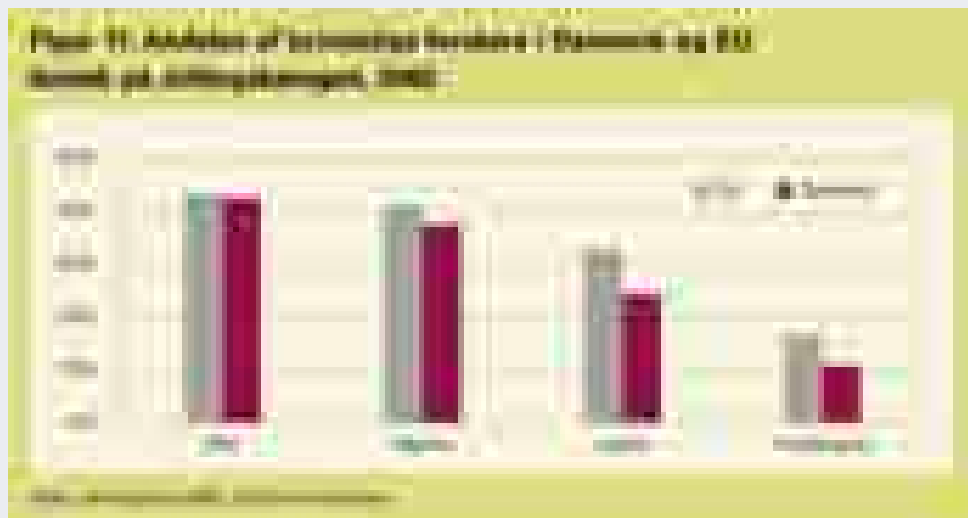
Men regerings-flertallet var faktisk repræsenteret, nemlig ved Venstres forskningspolitiske ordfører **Malou Aamund**. Og da hun tog ordet, spidsedes de 100 øre salen.

"Jeg synes, diskussionen i Danmark er meget polariseret. Det hele handler om at være for eller imod kvoter. Før jeg kom i Folketinget arbejdede jeg for IBM, og der havde man kvoter for stort set alt. Både kvinder, men også hvor mange udlændinge, der skulle være ansat," begyndte hun.

Og så kom den længe ventede stillingtagen – næsten, i hvert fald:

"Jeg er hverken dyb modstander eller stor tilhænger af kvoter. Jeg synes, det er en lidt kedelig løsning, men det er ikke noget, jeg på forhånd vil afvise."

Det blev sagt nærmest som en ren retorisk afklaring og så henkastet som muligt, men det blev dog sagt, og det var konferencens højdepunkt, for Venstre-partilinjen hidtil været en konsekvent afvisning af kvote-spørgsmålet - fra fhv. ligestillingsminister Karen Jespersen over videnskabsminister Helge Sander og til den nytiltrådte ligestillingsminister Inger Støjberg.

Kilde: Ligestillingsministerens perspektiv- og handlingsplan 2009

...e for kvoter?

...e gør Venstres ligestillingsordfører Malou Aamund - om nogle år

(Foto: Stefan Kai Nielsen)

Malou Aamund - Venstres ligestillingsordfører

Aamund: Og mere familievenlige forskningsmiljøer

Tiden vil så vise, om forskningsordfører Aamund blev revet med og kom til at luften personlige synspunkter, eller om hun faktisk udtrykte et holdningsskifte hos Venstre.

Senere i debatten blev Malou Aamund da også foreholdt, om hun mente kvoter alvorligt, og her måtte hun så forhale ved at sige, at hendes tålmodighed endnu ikke er opbrugt hvad angår de mere frivillige løsninger, men hun er klar til at kigge på kvote-løsningen, hvis der stadig ikke er fremgang at spore om nogle år.

I mellemtiden kan Videnskabsministeriet passende bruge udviklings-kontrakterne til at fastholde universiteterne på målsætninger om ligestilling. Og så nævnte hun – ligesom flere andre af de andre ordførere – at forskningsmiljøerne skal gøres mere familievenlige, så det er muligt at kombinere en forskerkarriere med forpligtelserne som forælder. Og det var anderledes retorik end Sanders tale om "elite" og "verdensklasse".

lh

Regeringens handlingsplan

Regeringen udkom i februar med en perspektiv- og handlingsplan for ligestilling frem til 2015. Den indeholder 15 mål, hvoraf et af disse er fastholdelse af kvindelige forskertalenter:

"Det er derfor afgørende, at vi i Danmark bliver bedre til at fastholde kvindelige forskertalenter. Derfor skal vi bryde med vanetænkningen og fokusere på tiltag, der kan gøre op med det betydelige tab af kvindelige forskertalenter, som kan påvises hele vejen op ad den videnskabelige karrierestige. Det er afgørende, at dette ikke sker gennem positiv særbehandling i form af fx kvoter. Der må aldrig sås tvivl om, at både stillinger og midler skal tilfalde de dygtigste forskere."

Venstre-politikere om kønskvoter

Jeg er ikke tilhænger af kvoter, jeg vil hellere fortælle de gode historier."

Karen Jespersen
i *Berlingske Nyhedsmagasin*

De tiltag, vi hidtil har lavet, har desværre ikke givet den ønskede effekt. Derfor bliver vi nødt til at gå endnu kraftigere til værks, og jeg er til alt - undtaget kvoter."

Helge Sander
i *Information*

Jeg har det selv sådan, at jeg ikke vil have en post, fordi jeg er kvinde; jeg vil have den, fordi jeg har kvalifikationerne. Det, tror jeg, er en generel holdning blandt moderne kvinder. Derfor er jeg simpelthen ikke tilhænger af, at man skal lave kvoter."

Inger Støjberg
i *Politiken*

Jeg er hverken dyb modstander eller stor tilhænger af kvoter."

Malou Aamund på DMs ligestillingskonference 23. april 2009

Elitetider: A- og B-hold

Eliteuddannelser er kommet for at blive, siger Videnskabsministeren. Men kritikerne advarer. Og S venter

'Elite' er et prædikat, der i disse dage er meget velhørt i Videnskabsministeriet. Eliteforskning har længe stået på dagsordenen, og nu er turen kommet til universitetsuddannelserne.

"Vi skal satse på eliteuddannelser, så de dygtigste får endnu bedre muligheder for at udvikle sig. Landets universiteter skal kunne tilbyde undervisning på højere niveau. Eliteuddannelserne er en væsentlig forudsætning for at sikre det", sagde videnskabsminister Helge Sander i forbindelse med godkendelsen af 20 nye eliteforløb på universiteterne. De godkendte eliteuddannelser løber som en forsøgsordning, der blev aftalt af forligskredsen omkring globaliseringsmidlerne.

Men allerede midt i forsøgsforløbet har Helge Sander besluttet sig til, hvad han mener om eliteuddannelserne: "Nu får vi afprøvet forskellige modeller, og jeg håber, at vi kan gøre eliteuddannelser til en permanent del af det danske uddannelsessystem".

Det er der imidlertid andre, der ikke håber.

Frygter for ordinære uddannelser

Formand for **Rektorkollegiet Jens Oddershede** advarer mod A- og B-hold på de danske universiteter og henviser til dårlige erfaringer fra Tyskland. **DMs formand Ingrid Stage** frygter, det vil medføre en udsultning af de ordinære kandidatuddannelser, og **Danske Studerendes Fællesråd** henviser til universitetsloven, hvor der står, at universiteterne driver uddannelse "indtil højeste internationale niveau" – hvorfor alle uddannelser må forventes at være på eliteniveau.

Og kritikken fik ny næring, da Sander kort efter sit eliteudspil udgav en debatbog, hvor han slår til lyd for, at flere studerende forlader universitetet efter bachelor-delen – altså en yderligere differentiering af universitetsuddannelsesniveaue (se anmeldelse s.28).

De Radikales forskningsordfører **Marianne Jelved** var med til at vedtage forsøgsordningen omkring eliteuddannelser. Men hun er også yderst skeptisk over for ministerens elite-satsning.

"Jeg synes den måde, det foregår, hvor man udskiller nogle studerende og giver dem favorable forhold, er helt galt. Det er i mine øjne en underminering af selv universitetstanken. Universitetet har som mål at præstere det ypperste for alle studerende, ikke for nogle udvalgte", forklarer hun.

Et af de steder, der kører forsøg med eliteuddannelser, er på Institut for Økonomi ved AU, og her erkender institutleder **Per Baltzer**

Overgaard, at der er en risiko for, at et sideløbende eliteforløb kan gå ud over den ordinære uddannelse.

"Men det er jo mit ansvar som leder at sikre, at det ikke sker", siger han til Politiken.

Marianne Jelved tror ikke på, at det kan sikres.

"Jeg kan ikke se, at universitetssystemet kan have eliteuddannelser, uden at det får konsekvenser for de øvrige uddannelser, for eksempel ved at de bedste undervisere vil søge over mod eliteuddannelserne", siger hun.

Hun frygter også, at eliteuddannelser vil friste universiteterne til at sætte niveauet ned på øvrige uddannelser for at sikre et hurtigere 'flow' af studerende, og at det er et skridt mod opdelingen mellem universiteter, der forsker, og universiteter, der ikke forsker.

Si venteposition

Fra Socialdemokraterne er tonen knap så skarp. Forskningsordfører **Kirsten Brosbøl** afviser ikke elitetanken, men hun foretrækker dog en mere moderat form end den, Helge Sander efterlyser.

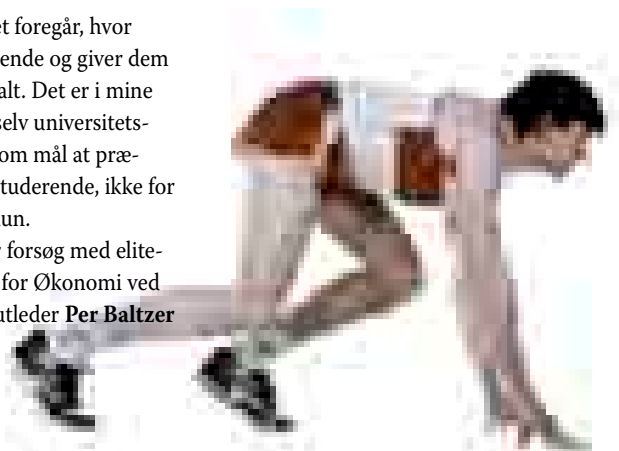
"Vi er ikke modstandere af holdopdeling på dele af uddannelserne, men det skal ikke være hele uddannelser. Det kan være en mulighed for at vælge nogle særlige intensive moduler, og det vil ikke forvride balancen", siger hun.

Men først og fremmest vil hun ikke som videnskabsministeren foregribe diskussionen på et tidspunkt, hvor evalueringen af forsøgene ikke er færdig.

"Jeg vil ikke lægge mig fast på videreførelse eller noget som helst andet. Jeg afventer evalueringen, og den vil formentlig give et mere nuanceret svar på de her spørgsmål", siger Brosbøl.

Evaluering af forsøgene med eliteuddannelser skal være færdig til efteråret, hvor der ligger en ny forhandling omkring globaliseringsmidlerne.

lh

Spørg

Unilovs-evalueringens spørgeskema gav m

I hvilken grad har du inden for de seneste to år afholdt dig fra at deltage i den akademiske debat internt på universitet på grund af bekymringer for dine forskningsmuligheder? – eller af bekymring for dine karriere-muligheder?

SPØRGESKEMA

Sådan lød et spørgsmål om mulig selv-censur til landets universitetsforskere i det spørgeskema, som komiteen bag den store Unilovs-Evaluering sendte ud omkring påske. Spørgeskemaet var sendt ud til alle landets universitetsforskere.

McKinsey barberede sit design

Universitetsrektorernes protest mod konsulentfirmaet McKinseys meget detaljerede interesse for universitetslæreres tidsforbrug m.m. bar frugt (se **FORSKERforum 223: "Hvem bestemmer: Helge eller Lars"**). McKinsey barberede sit evalueringdesign, så den del, der skulle handle om det organisatoriske, blev begrænset. Det var McKinseys plan at undersøge universiteternes ressourceforbrug, fx universiteternes 'omkostningsfordeling' og universitetslæreres tidsforbrug, opbrudt på enkeltfaktorer.

Designet skabte protester blandt rektorerne, fordi der herved blev lagt op til at undersøge universiteternes organisation og ressourceforbrug, og det gik langt ud over, hvad politikerne havde bestilt. Rektorerne undrede sig over, hvad McKinseys detaljeringsgrad skulle bruges til. Finansministeriet – som har engageret McKinsey - lagde dermed op til en effektiviseringsøvelse, frygtede rektorerne. Men i den endelige udgave blev designet altså barberet, så detaljeringsgraden blev mindre.

"Vi bad om, at McKinsey svarede på, hvad Folketinget gerne vil have undersøgt – hverken mere eller mindre", forklarer rektorformand Jens Oddershede.

Rektorerne undrede sig også over McKinseys undersøgelse af taxametre. Konsulentfirmaet er mere interesseret i omkostningssiden – og hvad der kan effektiviseres – end i at undersøge om taxametre er for lave.

"McKinsey vil undersøge hvor meget undervisning, de studerende får. Jeg ville hellere have spurgt, hvor meget undervisning, der kan leveres for 42.000 kr. taxametre på humaniora og samfundsvidenskab – for dermed at få konstateret, om taxametrene er for lave", siger Oddershede.

jø

Spørgsmål: Er institutlederen lydhør?

Mulighed for kritiske svar om konkrete forhold. Men spørge-designet lukkede for at give kritik af strukturen eller lovrammen

Det spørgsmål og en række andre var mere nærgående end skeptikere havde forventet ud fra det evalueringdesign, som Videnskabsministeriet havde lagt op til. Evalueringskomiteen stillede altså frækkere spørgsmål, end de var bedt om.

Dermed blev skepsis'en over for, om Uni-Evalueringen nu også er kritisk i nogen grad manet til jorden. Skepsis'en i det menige universitetssamfund har rettet sig mod, at om evalueringskomiteen ville gå uden om den varme kartoffel, når det handler om forskningsfriheden status og om de ansattes medindflydelse.

Spørgsmål om konkrete forhold

Men skemaet blev langt fra modtaget begejstret af alle, fx ikke af **RUC-ektor Mihail Larsen**, som stejlede, da han modtog spørgeskemaet:

"Spørge-designet er måske mere kritisk end man kunne forvente, for selv om vi fik mulighed for at udtrykke kritik og utilfredshed med vores konkrete forhold, så gav spørgeskemaet imidlertid kun begrænsede rammer til at udtrykke kritik af selve strukturen og lovrammen".

Han konstaterer, at som udgangspunkt var det bemærkelsesværdigt, at spørgeskemaet ikke spurgte til forskernes vurdering af, om universitetsloven har givet bedre arbejdsbetingelser, mere effektive beslutningsgange, mindre administration osv. – i henhold til politikernes hensigt.

"Det er der åbenbart andre parter end forskerne, som skal bedømme".

Spørgsmål om forskningsfrihed

Spørgsmålet om forskningsfrihed var i udgangspunktet formuleret som en holdningssag, nemlig om den enkelte forsker personligt er enig i

- at forskningsfrihed er universitetets (jf. lovens formulering)
- at forskningsfriheden er en personlig ret
- at forskningsfrihed bør være en kombination af universitetets og en individuel ret.

Derefter blev forskerne så blandt andet udspurgt om den institutionelle frihed og om den individuelle frihed er påvirket siden Universitetslovens indførelse i 2003. Og slutspørgsmålet lød: "Hvor tilfreds eller utilfreds er du med din forskningsfrihed i din nuværende stilling?" Og hvis forskeren så var utilfreds, så fik han eller hun mulighed for at fortælle, om årsagen er begrænsninger i økonomi, tid, ledelse, undervisning eller andet.

Mihail Larsen siger: "Der var således mulighed for at afgive svar med konkret utilfredshed med eksisterende vilkår. Men spør-

geskemaet gav for eksempel ikke mulighed for at de ansatte kunne udtrykke utryghed ved den eksisterende lovtækt, fx "instruktionsbeføjelsen" (§17, stk.2), fordi den kunne bruges til at tryne deres forskningsfrihed".

Og han konstaterer, at hvis svarene – når de er bearbejdet i maj - peger på, at hovedparten af forskerne ikke oplever konkrete problemer for deres personlige forskningsfrihed hér og nu, så kan evalueringskomiteen uden videre konkludere, at der ikke er problemer med lovtæktens formuleringer om forskningsfrihed....

Spørgsmål om medbestemmelse – inden for den givne lovramme

Spørgsmålet om de ansattes medindflydelse blev stillet som konkrete spørgsmål om universitetet, fakultetet, institutlederen eller administrationen er "lydhør" overfor medarbejderne? Og om det er muligt at "påvirke" de samme parter?

Og som forandringskritik blev de ansatte så også spurgt, om deres holdninger til, om medarbejderne "generelt bør inddrages mere i ledelsens beslutninger? Og der blev spurgt mere specifikt til, hvad medarbejderne burde inddrages mere i: Budgetspørgsmål? Ansættelser? Den daglige drift? Undervisningsplanlægning? Forskningsplanlægning? Decentrale strategier?

Men også her er spørgerammen for begrænset, mener Mihail Larsen: "Spørgsmålene giver således mulighed for at afgive kritiske svar på de konkrete forhold, mens spørge-designet ikke giver mulighed for kritik af struktur eller lovrammen. Der spørges til, om de ansatte - inden for den givne lovramme - har medindflydelse. Der er ikke mulighed for at kritisere selve lovrammen".

Ansatte ledere kontra valgte

På samme måde med de ansatte ledere. Spørgeskemaet spurgte ikke direkte til, om ansatte ledere har forbedret beslutningskvaliteten? - på trods af, at et af evalueringens

store temaer er ansatte ledere kontra valgte. Men det tætteste spørgsmål, der stilles om de meniges ledere, handlede om institutlederen er "lydhør" overfor medarbejderne.

Mihail Larsen: "Der spørges, om lederen lytter nok. Og ud fra den logik - som igen opererer inden for den givne lovramme – får de ansatte slet ikke lejlighed til at erklære, hvis de faktisk vurderer, at valgte ledere er at foretrække frem for lovens ansatte ledere..."

Deltagelse i den interne akademiske debat og i den offentlige

Spørgeskemaet beskæftiger sig også med andre aspekter, fx om fusionernes konsekvenser.

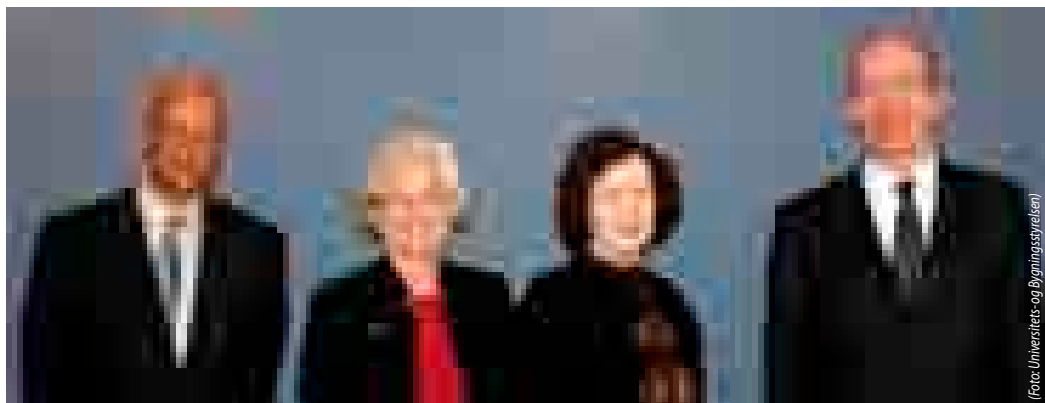
Og så blev der – måske for at pejle om formidlingsaktivitet – skudt mange spørgsmål efter forskernes aktive deltagelse i *den interne akademiske debat* – den interne faglige debat om forskningsmæssige emner og metodiske spørgsmål, som finder sted i organiseret form.

(Og parallelt blev der så også spurgt til forskernes aktive deltagelse i *den offentlige debat*).

Der blev fx spurgt om folk har oplevet begrænsninger i deres muligheder for at diskutere deres forskningsresultater i faglige foraer inden for de seneste to år? Og hvis forskeren havde oplevet begrænsninger, blev denne så også spurgt om årsagen hertil var økonomi, tid, ledelsen, organisationen, eksterne forpligtelser el.lign.

Hvis en forsker ikke havde deltaget i den interne akademiske debat inden for de seneste seks måneder, fik denne mulighed for at fortælle, om det skyldtes, at man ikke havde noget at sige, ikke havde tid, blev fraskyndt at gøre det, at det kunne have negative konsekvenser for én selv, at det ingen forskel gjorde, at det kunne påvirke karrieremuligheder negativt el.lign.

jø

Evalueringskomiteen bag Unilovs-evalueringen.

Aarhus-ledelsens selvevaluering

- men bedre 'ledelseskultur'. Bestyrelsesformand Bigum

KUs hørings svar: Enighed om tre temaer

Københavns Universitet gennemførte en større høringsrunde op til afgivelse af universitetets selvevaluering til Unilovs-Evalueringen. Synspunkterne var meget divergerende i holdningerne til lovens styringer og svagheder, så det var ikke muligt at præsentere et sammenfattende hørings svar med gennemsnitsværdier. Derfor har rektor Ralf Hemmingsen lavet sin sammenfatning af de afgivne meldinger, men han peger på tre temaer, som der er 'overvejende enighed om':

- For det første er der udbredt bekymring for, at voksende konkurrence om penge vil få negative konsekvenser for forskningsfriheden og ikke mindst for de originale videnskabelige gennembrud i grundforskningen.

- For det andet er der 'en overordnet opfattelse' af, at rammerne for ytringsfriheden fungerer tilfredsstillende. Det samme gælder KUs regler og forvaltning af samme. Alligevel er der en betydelig bekymring for netop forskningsfriheden, idet universitetsloven ikke reelt beskytter forskerne mod, at en leder kan styre den enkelte forskers valg af tema og metodologi.

- For det tredje er der trods kritikken 'ikke noget udbredt ønske' om at vende tilbage til det gamle system, der vurderes at have en række uhensigtsmæssige implikationer for universitetets handlekraft, styring og udvikling: "Problemet med den nuværende lov er imidlertid, at den er for sårbar over for de enkelte lederes evne til at indgå i et frugtbart samspil med ansatte og studerende", hedder det salomonisk.

Se de enkelte universiteters selvevalueringer på

www.ubst.dk/institutioner-og-okonomi/universitetsvalueringen-i-2009

Universitetsloven er såmænd god nok. Der er ikke behov for lovændringer, derimod for ro og for udvikling af ledelseskompeterer. Og det kan vi klare frivilligt inden for de givne lovrammer, hvis vi får de økonomiske rammer til det. Sådan lyder Aarhus Universitets ledelses sammenfattende hørings svar til Unilovs-evalueringen:

"Aarhus Universitet anbefaler, at der sikres stabilitet omkring de lovgivningsmæssige rammer for universiteterne, og at universitetsloven af 2003 i hovedsagen videreføres ... Mere end nye ændringer er der brug for ro til også at udvikle universitetets egne interne strukturer og systemer" (s.6).

Det er ledelsens overordnede vurdering i bestyrelsesformand Jens Bigum og rektor Lauritz Holm-Nielsens udgave. Den sammenfatning er imidlertid spag, hvis den holdes op mod mange af de kritiske indmeldinger, som de to har filtreret på baggrund af indmeldinger nedefra i organisationen. Ledelsestoppens hørings svar afspejler den hierarkiske ledelsesstruktur, hvor toppen synes, at rammen er god nok, og at det ikke er nødvendigt at korrigere loven til mere lovfæstet og reel indflydelse til lagene nedenunder. Med det hørings svar udfordrer bestyrelsesformand Bigum – toppen af bestyrelsens eksterne flertal – ikke videnskabsminister Sanders dagsorden, nemlig at der ikke skal ske lovændringer.

Afdramatisering

Hørings svaret refererer loyalt den kritik, som er indmeldt fra mange sider, men det fremgår som om det er hele universitetets holdninger i sammenfatningen og ikke blot ledelsens.

Det giver især et problem, når ledelsen i sin overordnede sammenfatning anbefaler 'at universitetsloven i hovedsagen videreføres', når det ikke klart fremgår, **hvad** der afviger fra 'hovedsagen'.

Andre steder foretager ledelsens hørings svar lignende semantiske tvistninger, som virker afdramatiserende: I omtalen af forskningsfrihed refereres for eksempel loyalt, at medarbejderne udtrykker, at det går fint, så længe der er fornuftige ledere, men hvad nu hvis lederne ikke længere er fornuftige? (s.65). Og i forlængelse heraf refereres igen, at "Tilbagemeldinger fra de videnskabelige medarbejdere viser, at mange oplever de nuværende rammer som utilstrækkelige og utilfredsstillende. Der angives **imidlertid** mange andre årsager end nedsat medbestemmelse", fx øget tids- og arbejdspress (s.65). Og med det lille ord '*imidlertid*' flytter ledelsen fokus bort fra manglende medbestemmelse og de begrænsede frihedsrammer og over på økonomiske forhold.

Det er påfaldende at ledelsens sammenfatning ikke omtaler nogle af medarbejderens grundlæggende kritikpunkter blandt de overordnede anbefalinger. Jo længere nede i systemet, jo mere kritiske er indmeldingerne, fx fra fagråd eller akademiske råd, men såmænd også fra naturvidenskabs dekan.

Unilovs-evalueringskomiteen undgår at skulle tage stilling. Og det handler især om, at kritik af de begrænsede rammer for "forskningsfriheden" – fx problemerne i "instruktionsbeføjelsen" – ikke fremhæves.

Ledelsen: Ingen justering af instruktions-beføjelsen

Mest bemærkelsesværdigt er ledelsens læsning af medarbejdernes utilfredshed med den formelle forskningsfrihed i universitetsloven. Loven indeholder den såkaldte "instruktionsbeføjelse", hvor institutlederen kan diktere en medarbejder at udføre bestemte opgaver, som dermed begrænser den ansatte i det frie forskningsvalg. Det møder bred kritik i de indkomne hørings svar. Ikke så meget fordi de ansatte påviser reelle "lig-på-bordet", men fordi den formelle begrænsning medfører tilbageholdenhed og selvcensur. Mange af de indkomne hørings svar omtaler dette problem og kræver en ændring af lovteksten.

Men den kritik omtaler ledelsen ikke i sin overordnede sammenfatning.

Instruktionsbeføjelsens dilemma skal klares via ledelseskultur

Inde i ledelsens hørings svar diskuteres så instruktionsbeføjelsen med mulighed for pålæg. Her anføres det, at ingen sikkert vil anfægte første punktum i instruktionsbeføjelsen – at institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver – mens den anden del er mere problematisk, nemlig at forskning i den "frie" tid foregår inden for universitetets forskningsstrategiske rammer.

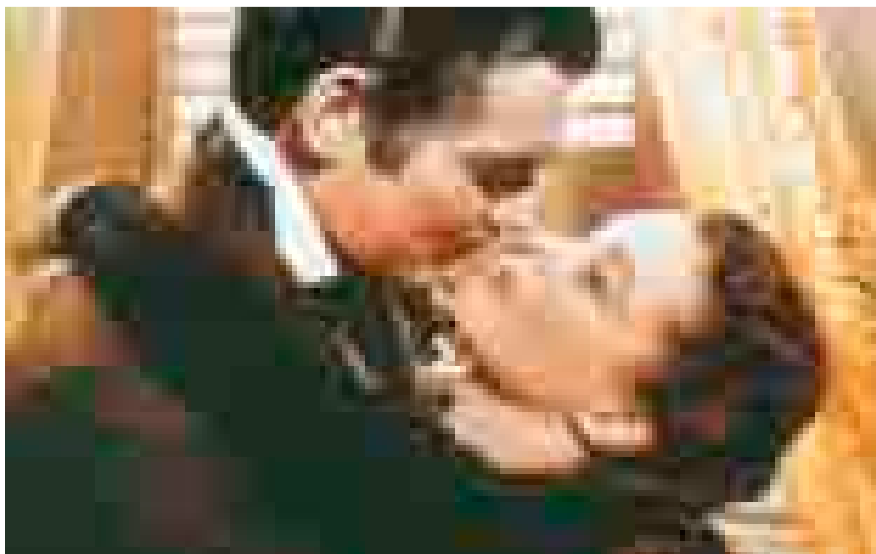
Men det dilemma ser ledelsen ud til at klare ved en programmatisk erklæring: "Holdningen på Aarhus Universitet er, at forskningsfriheden har det godt, og at forskere generelt set har stor indflydelse på deres egne arbejdsopgaver", og at det ikke er motiverende, hvis ledelsen direkte pålægger ansatte bestemte forskningstemaer. (s.78).

Men samfundsforpligtelser betyder, at de ansatte både har rettigheder og pligter, og det er "ledelsens ansvar og opgave at fordele dem på en rimelig og fornuftig måde" (s.79).

Og forskningsfriheden beror generelt i langt større udstrækning på, "hvorvidt universiteterne økonomisk har mulighed for at afsætte ressourcer til fri forskning eller ressourcerne i for stor udstrækning bindes til programfinansieret eller øremærket forsk-

ering: Ingen lovændringer

og rektor Holm-Nielsen melding til Unilovs-Evalueringen

ning og rekvirerede opgaver”.

Og så kan dilemmaet i øvrigt klares vi en udvikling af ”en ledelseskultur, der er målrettet forsknings- og personaleledelse i innovative miljøer, der vil understøtte såvel den strategiske som den frie grundforskning”, lyder det programmatisk fra Bigum og Holm-Nielsen.

Ledelsen: Mere medindflydelse kan klares internt

Mange medarbejderbidrag omtaler manglende medindflydelse. Men det bliver i ledelsens sammenfatning noget, der kan klares internt via god ledelse, og måske en justering af Aarhus’ vedtægt, ”således at den legitime medarbejder- og studenterindflydelse i akademiske og faglige forhold sikres bedst muligt” (s.6).

Det sker på trods af, at ledelsen konstaterer, at der er en ”ganske udbredt frustration”, og at tilbagemeldinger fra de videnskabelige medarbejdere viser, at ”mange, specielt videnskabelige medarbejdere, oplever de nuværende rammer som utilstrækkelige og utilfredsstillende” (s.66). Men det skyldes ikke manglende medindflydelse eller dårlig ledelse, siger ledelsen, som derimod henviser til andre årsager end nedsat medbestemmelse: ”De videnskabelige medarbejdere oplever at være udsat for et øget tids- og arbejdspress, der kan medføre en uheldig og egentlig universitets-fremmed lønmodtagermentalitet” (s.65).

Men ledelsens sammenfatning ignorerer en udbredt kritik nedefra af, at Akademisk Råd kun har rådgivende karakter og kun har pligt til at udtale sig om akademiske forhold (grader m.m.). Selv om ledelsen konstaterer, at ”de fleste udtrykker utilfredshed med, at Akademisk Råd næsten udelukkende er rådgivende og uden egentlig indflydelse for eksempel på økonomien” (s.67), så ignorerer Bigum og Holm-Nielsen groft sagt de ansattes efterlysning af forpligtende organer med

reel og lovmæssigt funderet medindflydelse.

I stedet henviser ledelsen til, at lovens §16-17 giver universitets ledelse mulighed for *frivilligt* at oprette organer med mere indflydelse: ”Dekanen skal endvidere opbygge en organisation ...” og ”Instituttlederen skal opbygge en organisation ...”.

Det er den samme ventil, som Universitetsstyrelsens direktør Jens Peter Jacobsen har henvist til, når han har forklaret, at lovrammen er god nok og ikke kræver nogle revisioner – den skal bare udfyldes bedre.

Ansatte ledere kontra valgte

Ledelsen referer loyalt fra indmeldingerne nedefra, at der ikke er enighed om betydningen af skiftet fra ansatte ledere: ”Nogle fremhæver, at det, især på institutniveau, har medført en tendens til, at institutledelsen orienterer sig opad i systemet, hvilket igen fører til større afstand mellem ledelse og medarbejdere og en latent risiko for isolation af ledelsen. Andre ser skiftet til ansatte ledere som mindre vigtigt eller endog fremmede for aktivitet og udvikling” (s.67).

Der refereres også loyalt, at den nye ledelsesform af nogle opleves som årsag til større selvansur eller mindre lyst til at udtale sig, specielt om kontroversielle spørgsmål (s.71).

Blandt medarbejderne er der imidlertid delte meninger om ansatte kontra valgte (institut-) ledere. Humanioras akademiske råd kritiserer, at den nuværende (udpegede) ledelsesstruktur ikke giver mulighed for ”selvkorrektion”. Dilemmaet formuleres sådan, at det bør sikres, at ledere (rektor, dekaner og instituttledere) skal stå til ansvar over for bestyrelser på deres niveau (hhv. Akademisk Råd og institutråd. Hermed konstaterer man også, at der mangler kollegiale organer på hvert niveau. Akademisk Råd skal således ikke bare være ”rådgivende”, men have reelle beføjelser.

jø

Spag kritik af detailstyring

Det er bemærkelsesværdigt, at AU-ledelsens selvevaluering ikke går hårdere til ministeriets detailstyring. Bestyrelsesformand Jens Bigum er nemlig den formand i hele landet, som skarpest har kritiseret universiteternes manglende autonomi og opfordret til at ”give universiteterne fri”.

Kritikken bliver skarpest der, hvor man bare beder om arbejdsro.

Det sted, hvor kritikken bliver mest eksplicit, hedder det: ”Ledelsen peger på, at der – snarere end behov for nye ændringer – er brug for ro til også at udvikle mere uformelle samarbejdsformer – og især behov for mindre arbejdspress, kontrol og detailstyring” (s.65).

Mens Bigums kritik tidligere har rettet sig mod, at ministeriets detailstyring begrænser bestyrelsens handle- og dispositionsrum, så sender ledelsen i høringssvaret de ansatte foran sig i kritikken:

”Og endelig spiller den stadig større kontrol og detailstyring fra ministeriet en afgørende rolle, idet forskerne oplever, at der tages tid fra forskningen til administrative opgaver i forbindelse med høringer, evalueringer og specielt i forbindelse med udarbejdelse af rapporter til akkrediteringssystemet” (s.76).

Bigum og Holm-Nielsen: Konkurrence-midler udhuler

Universitetets ledelse benytter samtidig lejligheden til at kritisere finansieringen af universiteterne. Ledelsen kritiserer Regeringens fortsatte konkurrenceudsættelse af forskningsmidler. Den betyder, at ”den offentlige forskning rettes ind efter tidens temaer”. Og da den langsigtede risikovillige forskning primært finansieres af basisbevillingerne, så udsultes det brede vækstlag: ”Kombinationen af mere konkurrence, mere strategisk forskning, basismidler i konkurrence, ny fordelingsmekanismer for fordeling af basisforskningsmidler og indlejnings- og medfinansieringskrav er problematisk for den frie forskning og forskningsfriheden”.

Ledelsens høringssvar konstaterer med henvisning til medarbejdernes indspil, at de ansatte oplever, at der er sket en begrænsning i den tid, der er til rådighed for den frie forskning som resultat af den ændrede fordeling mellem strategiske og frie midler.

Begrænset fusionsgevinst men store fusionsomkostninger

I ledelsens overordnede sammenfatning fortælles, at ”alle potentielle synergier” endnu ikke er realiseret efter blot to år – en kritik af selve Uni-evalueringens hastværk, og at der endnu ikke er foretaget ”en egentlig reorganisering” af universitets faglige og akademiske strukturer (s.5). Det er en omskrivning af, at der faktisk ikke er sket ret meget.

Men fusionerne er dyre, noterer bestyrelsesformanden. I 2007-08 kostede det 20-30 mio. I 2009 koster det 100 mio. Og i 2010 70 mio. kroner. Med alle mulige forbehold siger et forsigtigt skøn således, at fusionerne koster mere end 200 mio. kr. (s.19).

jø

DJF-ledelsen: 'Myndighedsbetjening' et dilemma

Aarhus jordbrugsfakultets selvevaluering til Uni-Evalueringen foretager selvansøgelse efter en række kontroverser om opløjning og landbrugs-miljø

"Jordbrugsfakultetet indtager den officielle holdning, at alle ansatte har ret til og tilskyndes til at deltage i den frie akademiske debat. Men DJF-forskernes deltagelse i den akademiske debat er under pres (fx gennem selvcensur), idet mange er engageret i politisk rådgivning ('myndighedsbetjening'), og fordi DJF i høj grad er afhængig af ekstern finansiering."

SELVRANSAGELSE

Sådan står der i en bemærkelsesværdig åbenhjertig selvevaluering fra Aarhus' Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (fhv. DJF-sektorforskning i Foulum). Til Unilovs-Evalueringen.

De offentlige kontroverser om 'sektorforskningens' mulige 'politisering' har gjort indtryk på DJF-ledelsen med **dekan Just Jensen** i spidsen. DJF (DMU og FOI) har konkret været involveret i to sager for nylig: Braklægningsnotatet, hvor forskerne blev beskyldt for at fortie risikoen ved ophævelse for ikke at modarbejde Fødevarerministerens politiske interesser (FORSKERforum 218). Og senest påstande om, at Fødevarerministeriet førte hånden, da DMU, DJF og FOI afleverede udvalgte anbefalinger til en rapport om landbrugsmiljøet påvirkning af klimaet (FORSKERforum 223).

Myndighedsbetjening kan skabe dilemma

DJF-ledelsen konstaterer, at normal 'myndighedsbetjening' almindeligvis er helt ukontroversiel, men at forskerne kan bringes i nogle slemme dilemmaer, når der er politik i sagerne. Og her er der brug for en klargøring af forskningens og forskernes stilling. Blandt de negative aspekter er, "at DJF-forskere, som deltager i den frie akademiske debat på politisk sensitive områder, lejlighedsvist kan løbe ind i problemer, og det er almindeligvis ikke påskønnet af DJFs ledere", hedder det åbenhjertigt. Og om forskernes stilling hedder det så videre:

"Det er uklart, hvordan forskere som deltager i 'myndighedsbetjening', kan deltage i den frie akademiske debat, som relaterer sig til de temaer, der indgår i 'myndighedsbetjeningen..'"

Men DJF-ledelsen har ingen løsninger på problemet, bortset fra atannoncere klarere retningslinier for forskernes deltagelse samt at opfordre politikerne og Aarhus' øverste ledelse til, at den økonomiske uafhængighed bliver større.

Økonomisk afhængighed

Mere end halvdelen af DJFs budget stammer fra ekstern finansiering. Og DJF-ledelsen er da også meget bevidst om, at denne afhængighed betyder, at forskningens uafhængighed kan betvivles:

"Den økonomiske afhængighed af ministerier i dele af DJFs forskning har på nogle felter givet anledning til, at der stilles spørgsmål ved den akademiske uafhængighed."

Ledelsen konstaterer, at mange forskningstemaer typisk er eksternt defineret, men at forskerne har metodefrihed og frihed til at drage konklusioner. Der er heller ingen eksempler på, at der er sket undertrykkelse af publicering. Alligevel må ledelsen konstatere, at det meste af DJFs forskning er indirekte styret af allokering af ressourcer. Derfor er det for forskningsfrihedens skyld nødvendigt med flere basismidler (som ikke er rettet mod øremærkede formål. Og samtidig må der være en højere grad af fuldfinansiering af de eksterne projekter, sådan at den indirekte binding af DJFs basismidler formindskes.

For at løse den konkrete afhængighed af bestemte ministerier (for hhv. fødevarer, landbrug og fiskeri) foreslår DJF-ledelsen, at disse ministeriers bevillinger overføres til Videnskabsministeriet.

Medindflydelse

Selvevalueringen konstaterer, at især på forskningsområder, som har lav politisk prioritet og dermed lav finansiering, er forskernes indflydelse på deres egne forskningstemaer og -prioriteringer lav.

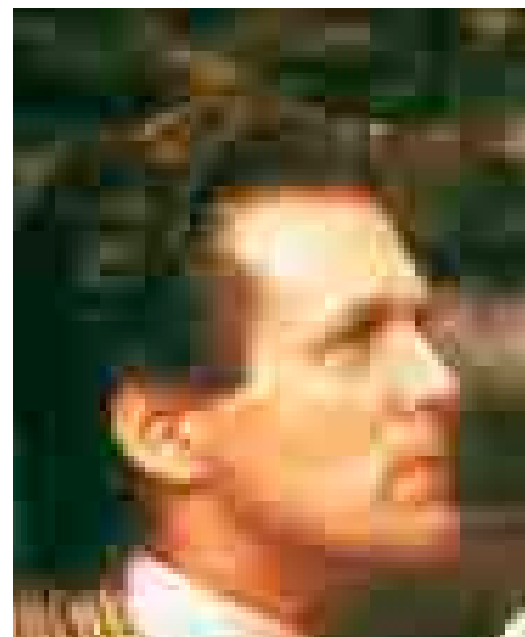
Og med DJFs indfusionering under Aarhus Universitet er man kommet ind under en institution, hvor der har været tradition for medarbejderindflydelse. DJF-ledelsen slår fast, at i DJF findes der ikke nogle menige "demokratiske valgte repræsentanter", som kan deltage i diskussioner og beslutningstagning om forskningsstrategi og om prioritering af indsatserne. "Afhængigheden af ekstern funding (og krav om samfinansiering) har en betydelig indflydelse på beslutningstagningen i DJF, og det er derfor vanskelig at sikre de ansatte en 'fair' indflydelse."

DJF-ledelsen foreslår under disse betingelser, at dekaner og institutledere må gøre deres beslutningstagning mere synlig (så man undgår 'skjulte dagsordener'), og at der skabes lokale institutråd bestående af valgte medlemmer med det formål, at institutlederen forpligtes til at diskutere forskningsstrategi m.m.

j

DMU-led

- for den giver mindre sa
er ikke noget p

Regeringen vil have flere forskningsbevillinger ud i konkurrence, for konkurrence skærper prioriteringerne og kvaliteten. Men den øgede nationale konkurrence universiteterne imellem – kombineret med DMUs fusion med Aarhus Universitet – betyder, at DMU har stadigt vanskeligere ved at udvikle det brede samarbejde: "Der er derved risiko for, at forskningen og myndighedsbetjeningen, på grund af de økonomiske incitamentsstrukturer, forringes fagligt."

Sådan lyder det i **Danmarks Miljøundersøgelses selvevaluering** til Uni-Evalueringen.

Selvevalueringen advarer samtidig mod konkurrenceudsættelse af myndighedsopgaverne til private konsulentfirmaer: "Risikoen er, at fagministerierne gennemfører udbud som afkobler forskningen fra andre delopgaver. Hvis opgaverne vindes uden for et videnskabeligt miljø, er myndighedsbetjeningen ikke længere forskningsbaseret", siger DMU og kræver en "forskningfaglig vurdering af tilbudsgivere".

DMU-forskernes ytringsret

DMUs direktør **Henrik Sandbech** har tidligere været i kontrovers om 'sektorforskernes' frihedsrammer. Og DMU-ledelsen problematiserer da heller ikke det spørgsmål i sin selvevaluering.

Det handler mest om politikernes prioritering, siger DMU-ledelsen: "I den nuværende debat er forskningsbaseret myndighedsbetjening – ukorrekt – blevet opfattet som værende uforeneligt med universitetslovens princip om forskningsfrihed. Debatten bør i stedet føres i relation til, hvorvidt universitetet har økonomiske muligheder for at afsætte midler til

Olesen: Konkurrence udhuler

arbejde og sammenhæng. Men sektorforskeres frihedsrammer problem, for det kan klares via god rådgivningspraksis

fri forskning eller om ressourcerne i for stor udstrækning skal bindes til rekvirerede opgaver / øremærket forskning”.

DMU-ledelsen konstaterer, at man udfører ”en samfundsunderstøttende opgave, som både har store økonomiske og politiske implikationer, hvorfor ’kvalitet’ er en afgørende faktor. Kvalificeret rådgivning indebærer en uafhængig vurdering af den forhåndenværende viden om den pågældende problemstilling”. Og rådgivningen skal derfor ske under respekt for tidsrammer m.m., og så skal den kunne offentliggøres og kunne gøres til genstand for videnskabeligt review.

Sandbech fastslår, at hans personale, der arbejder med ’myndighedsbetjening’ har samme ytringsfrihed som øvrige offentligt ansatte, ”herunder med de begrænsninger, der eventuelt måtte være i at udtale sig på institutionens vegne i igangværende sager”. Det er en formulering, som henviser til at forskerne kan udtale sig som privatpersoner (jf. grundloven), men den bidrager ikke til at afklare, hvor langt forskernes ytringsret går i deres egenskab af DMU-forskere.

Myndighedsrådgivning: En faglig konsensus

I DMU-ledelsens øjne er der ingen fundamentale dilemmaer i arbejdet; de kan groft sagt håndteres ud fra den gode vilje i ”god rådgivningspraksis”.

Det konstateres, at eksterne (myndigheds-) opgaver aftales gennem ”den løbende dialog parterne imellem”. Og: ”For at undgå myter og misforståelser omkring ’bestillingsforskning’ eller ’politisk styret rådgivning’ er det væsentligt at sikre åbenhed omkring opdragene. Det er i begge par-

ters interesse at sikre den faglige troværdighed og kvalitet omkring forskningsbaseret myndighedsbetjening”.

Rådgivningen eller rapporteringen ”er udtryk for en faglig konsensus ud fra de givne præmisser, idet det som oftest ikke tidsmæssigt er muligt at indhente ny viden”, hedder det uden at det præciseres, hvem der skal opnå konsensus.

Men samtidig ser det ud til, at DMU faktisk foreslår indførelse af en procedure, efter rådgivning efter fagfælle-bedømmelse, enten via interne procedurer eller i større projekter gennem eksternt review. Det fremgår dog ikke, om denne procedure skal bruges før afrapportering eller efter.

Parallel: Myndighedsopgaver og forskningsbaseret undervisning

Der argumenteres gennemgående for, at fusionen mellem AU og DMU må betyde, at der må indføres en parallelisering mellem sektorforskningens ’myndighedsbetjening’ og universitetets ’forskningsbaserede undervisning’. ”Forskningsbaseret myndighedsbetjening skal indgå på linje med forskningsbaseret undervisning ved vurdering af performance”.

Den underliggende dagsorden er her for det første den eksterne, at ministeriernes sektorbevillinger ikke bør høre under sektorministerierne, men under universiteternes ministerium, Videnskabsministeriet.

Men den interne dagsorden kan så også være den kontroversielle, at universitetets og sektorforskningens bevillinger herefter skal ses som et hele. I sin mest dramatiske form kunne det betyde, at hvis DMU ikke formår at skaffe tilstrækkelige eksterne bevillinger, så kan der spares på universitetet. Det er en problematik, som det tidligere valgte medlem af Aarhus’ universitetsbestyrelse Jørgen Grønnegaard, har rejst – uden at få svar.

Men der levnes ingen tvivl om, at DMU-ledelsen mener, at det også er et centralt problem, som AU-ledelse må tage stilling til:

”Det samlede universitet må vurdere, om der skal være et ennemæssigt frit ’råderum’ uanset hvilken del af universitetet, man som forsker er tilknyttet. Såfremt dette råderum vurderes som centralt for at kunne opretholde forskningsfrihed skal en faglig enhed som DMU sikres basisfinansiering til dette formål”, slutter DMU-ledelsens bidrag.

jø

Fødevarerministeren: Ingen indblanding

Nej, ministeriets embedsmænd blandede sig ikke i rapport om ”Landbrug og klima”, erklærer fødevarerminister **Eva Kjer Hansen** over for Folketingets Fødevarerudvalg.

Spørgsmålet til hende var affødt af miljøjournalist **Kjeld Hansens** problematisering af rapporten for at være politiseret: ”De foreslåede virkemidler er politisk helt centrale. Og her er det da påfaldende, at inden for fjorten dage kan antallet veksle fra 3 til 5 til 4 i forskernes arbejde. Hvordan udvælgelsen foregår, kan virke vilkårlig, men det virkelige problem er jo, at det endelige antal bliver til i en forhandling med ministeriet, og det siger sig selv, at der her kan foregå ’politisering’. Og det er da åbenbart suspekt, at vi ikke bagefter kan få at vide, hvad der reelt foregik, da virkemidlerne blev udvalgt ...”, sagde han og antydede hermed, at det var Fødevarerministeriets embedsmænd, der bag lukkede døre havde haft indflydelse på forskernes rapport. ”Jeg problematiserer, at i selve kontraktudformningen, i projektbeskrivelsen og i analyseprocessen er der indlagt forhandlingsforløb, som giver et ministerium vid mulighed for ’politisering”.

Men det benægtede forskerne bag – afdelingschef **Alex Dubgaard** og professor **Jørgen E. Olesen**: ”Jeg kan garantere dig, at embedsmændene ingen indflydelse havde på vores prioritering af virkemidlerne”.

Ministeren: Dialog

Ikke overraskende støttes forskerne nu af Fødevarerministeren i svar til Folketinget. Hun forklarer, at der har været ”en dialog” om projektets fremdrift, men hvad angår bidrag om ”virkemidlernes potentiale, klima- og miljø-effekt, de økonomiske analyser samt de deraf frembragte anbefalinger har Fødevarerministeriet ”ikke været involveret på noget tidspunkt” (Fødevarerudvalget spm.270).

Men ministeren bekræfter samtidig, at der har været nedsat en projektfølgegruppe bestående af de to forskere samt af embedsmænd fra Finansministeriet og Fødevarerministeriet.

Per Clausen: Slet ingen indblanding?

Men ministerens forsikringer om, at embedsmændene slet ikke blandede sig i forskernes udvælgelse af anbefalinger, tror **Enhedslistens Per Clausen** tydeligvis ikke på, så han har stillet supplerende spørgsmål. Han vil bl.a. mere præcist vide

- om ministeriets embedsmænd på intet tidspunkt har kommenteret virkemidlerne og de fremlagte anbefalinger?
- hvilken rolle ministeriets repræsentanter i følgegruppen spillede i forbindelse med udvælgelse af virkemidlerne?

Og da ministeren i øvrigt henviser til, at det er meningsløst at foreslå indskrænkninger i den danske svineproduktion, fordi svinepriserne ”midlertidigt” er dårlige, beder Per Clausen også ministeren fortælle, hvilke videnskabelige analyser, der kan godtgøre, at den økonomiske krise i svineproduktionen er midlertidig.

Svarene forelå ikke ved redaktionens slutning.

jø

Anklage 1: Udbud uden efterspørgsel

Danfoss-direktør: Kommunikations-uddannelser lokker arme studerende til ubrugelige uddannelsestilbud

Universiteterne er ramt af 'kendis-effekten' – forstået på, at de lefler for de unges trang til at blive kendt i den store offentlighed.

To-fags uddannelser med 'kommunikation' som det ene fag har bredt sig i universitetsverdenen med det formål at tiltrække studerende, som drømmer om at blive kendte. Men uddannelserne og fagkombinationerne er ofte irrelevante for det erhvervsliv, som formodes at skulle aftage kandidaterne. Og den dobbelte faglighed bliver ofte til halv faglighed.

Sådan lød vurderingen fra koncernkommunikationsdirektør **Ole Daugbjerg fra Danfoss**.

Bestemmer de studerende for meget qua deres frie studievalg? Opretter universiteterne for mange uddannelser blot for at lokke studerende til? Og bør der ikke – af samfundshensyn – tages mere hensyn til efterspørgslen bagefter?

Universiteter under anklage

Dansk Industri og AC holdt 1. april på Arbejdermuseet en såkaldt 'retssag' mod de danske universitetsuddannelser – en høring med tre anklager:

- Der er ingen sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel.
- Universitetsuddannelserne sikrer hverken elite eller bredde.
- Danske universitetsuddannelser er for ringe.

En blandet skare af universitetslærere, universitetsledere, erhvervsfolk og studerende fik lejlighed til at vidne over for fire folketingspolitikere.

Danfossdirektøren vendte sin pumpgun i en anden retning – med understregning af, at kommunikation nu engang var det område, som han personligt kendte til:

"Man har taget en masse sikkert udmærkede uddannelser, og så har man sat ordet kommunikation på. Nu kan man blive bachelor i spansk og virksomhedskommunikation, man kan blive dygtig til jura og virksomhedskommunikation, eller man kan lære tysk og virksomhedskommunikation. Men jeg ved ikke, hvad vi skal bruge dem til, når de kommer ud. Hvis jeg skal bruge en, der kan tysk og virksomhedskommunikation, så vælger jeg en tysker, der kan virksomhedskommunikation og ikke en, der er halvvejs udlært i begge dele."

"Det er som om taxametersystemet har medført, at nu gælder det om at få pundet nogle nye uddannelser, så vi kan få nogle arme studerende igennem systemet, og så er vi i øvrigt ligeglade med, om de kan bruges til noget bagefter," sagde Ole Daugbjerg.

På universitetet er der særlige dage, hvor der kommer kandidater ind og fortæller, hvad de laver nu. De er alle sammen hot-shots – sådan nogle der sidder og udvikler store kampagnestrategier. Men de glemmer at invitere dem, der sidder hos TopDanmark og laver kundebrev eller dokumenter. For det er også en cand.com.-stilling. Der mangler realisme.

Cand.com.
Trine Venbjerg Hansen

Manglende realisme-tjek

Danfoss-direktøren fik støtte fra et andet vidne, nemlig **Trine Venbjerg Hansen**, der i 2006 blev uddannet cand.com'er fra RUC – og som fik sig noget af et chok, da hun kom ud på arbejdsmarkedet. For der var ikke brug for det, hun havde lært.

Hun havde valgt en kombination af intern kommunikation og HR – og havde undervist gjort meget for at have studierelevant arbejde:

"Jeg syntes, jeg var rigtig godt rustet, men jeg blev meget hurtigt klogere."

Både når hun søgte kommunikationsjob og HRjob, var beskeden den samme, nemlig at hun manglede erhvervs erfaring. Hun endte med at få et arbejde i administrationen på CBS, et arbejde som ikke havde med hendes uddannelse at gøre – hvilket hun oplevede som meget frustrerende.

Studier bruger kendis-effekt som lokkemad: "Min oplevelse er, at der manglede et realisme-tjek på universitetet – en ordentlig forventningsafstemning. På universitetet er der særlige dage, hvor der kommer kandidater ind og fortæller, hvad de laver nu. De er alle sammen hot-shots – sådan nogle der sidder og udvikler store kampagnestrategier. Men de glemmer at invitere dem, der sidder hos TopDanmark og laver kundebrev eller dokumenter. For det er også en cand.com.-stilling. Der mangler realisme."

"Hvis jeg havde vidst, hvad jeg ved i dag, havde jeg valgt en anden fagkombination på min kandidatoverbygning. For eksempel psykologi og kommunikation eller noget med økonomi, hvor jeg ved der er større efterspørgsel".

TKW

Anklage 2: Studen

Konsulenten: Bredden blandt de s
lære. Mødepligt er løsningen

Han er regelmæssigt gæstelærer på de danske universiteter. Og han er ikke imponeret:

"Jeg orker næsten ikke at undervise bachelorstuderende. Der er for mange, der sidder med tomme øjne eller med deres mobiltelefoner og sender sms'er – eller som drikker kaffe, eller det der er værre. Det skulle være cremen af den danske ungdom, men de er simpelthen ikke sultne nok. De er blevet stopfodrede i folkeskolen og i gymnasiet – i et system som mere er et underholdningssystem end et undervisningssystem. De mangler både mening og retning – og, hvis vi skal kunne bruge dem i den anden ende, skal der stilles flere krav til dem."

Sådan lød den indledende svada fra **Jesper Højbjerg Christensen**, stifter af og bestyrelsesformand i medievirksomheden Advice A/S – og uddannet magister i litteratur.

Eliten skal nok klare sig, mener Højbjerg. De fem procent dygtigste er meget dygtige. Men massen er et problem:

"I det landsdækkende censorkorps taler vi tit om, at der er uddannelser rundt om i landet, der afleverer kandidaterne for ringe."

En del af løsningen ligger i undervisningen, der skal være i stand til at vække de unges appetit. De ny studerende skal mærke "sulten" efter ny viden. Her spiller den forskningsbaserede undervisning en afgørende rolle:

"De kommer efter gymnasiet og tre sabbatår, og sidder de der den første dag, stadig med lidt mudder i håret efter rusturen – og skæver til sidemanden. Så nytter det ikke, at undervisningen leveres af en andet-årsstuderende – måske den samme, som de mødte på rusturen. De skal med det samme møde de dygtigste professorer eller seniorforskere, så de oplever universitetet som en ny verden, som lærdom og engagement på højeste niveau. Det, som kan tænde gnisten hos dem, og som giver dem lyst til at tage hjem og læse – ikke fordi de 400 sider er en del af pensum – men fordi de gerne vil være verdensmestre."

Pallelsen: Mødepligt på DTU

Krav om fremmøde for både lærere og studerende, brug af topundervisere på de indledende kurser samt tutorordninger.

Sådan er DTU's opskrift på kvalitet, forklarede **rektor Lars Pallelsen**. Det begynder

ternes tomme øjne

studerende mangler sulten efter at
n, svarer DTU-rector Pallesen

(Foto: AJJ)

med at de studerende møder rektor selv, der forklarer dem, hvad der forventes:

"Undersøgelser viser, at danske studerende kun bruger et par og tyve time om ugen på studiet. Jeg møder op på alle rushold og fortæller dem, at hvis de tror de kan klare sig med det, så er de gået galt i byen. Desuden har vi tilrettelagt uddannelserne sådan, at man ikke kan komme under 20 timer om ugen på DTU – og så kommer forberedelse og alt muligt andet oven i."

Professorerne bringes i spil fra starten: "Alle vores professorer underviser – man kan ikke købe sig fri fra undervisning, vi anser hele ideen om frikøb for en afskyelig idé – og vi gør meget for at det er stjernerne på DTU, der underviser på de indledende kurser. Så det er det eneste sted, hvor dekanerne for alvor sorterer. Hvis man ikke er en god underviser, så får man ikke lov til at undervise på de indledende kurser, hvilket i sig selv har gjort det meget prestigegivende."

De studerende bliver ved studiestart knyttet til en ældre studerende – og alle studerende bliver desuden knyttet til en lærer, som de kan henvende sig til undervejs. Og i modsætning til flere andre steder, er det faktisk muligt for de studerende, at få fat i de pågældende. På DTU er det nemlig et krav at lærerne møder på arbejde, forklarede Lars Pallesen. Hver dag. Ikke noget med hjemmearbejde. Professorer og lektorer skal være til stede, fordi det er betingelsen for at de studerende kan møde dem. Mange oplægsholdere var inde på, at det er vigtigt at de studerende kan komme i forbindelse med lærerne. At de studerende bliver set. Og at der er en dør de kan banke på. Det er der på DTU:

"Vi har skabt en kultur, som flere universiteter burde have. Det lyder som en radikal ting. Men i andre erhverv, synes man ikke det er så mærkeligt, og det er at man skal møde op på sit arbejde. Det kan synes provokerende, man jeg synes faktisk man skal være på arbejdet i arbejdstiden," sagde Lars Pallesen, der blev mødt med larmende tavshed fra salen.

Først da ordstyrer Adam Holm konkluderede, at det dog var meget radikalt, løste tilhørerne op i befriet latter.

TKW

Anklage 3: For mange aaaaj-oplevelser

RUC-formand Christian S. Nissen: 'Hvorfor gør de studerende ikke oprør over svingende undervisningskvalitet'

"Jeg fatter ikke, at de studerende finder sig i den behandling, de får."

Sådan lød det fra bestyrelsesformand på RUC **Christian S. Nissen**, der vidnede om sin oplevelse af, hvordan det er gået med universiteterne, siden han selv var studerende – og siden universitetslærer:

"Mine erfaringer stammer ikke fra '68, men tilbage fra 1965. Vi var den første årgang af statskundskabs-studerende i København, og vi havde undervisere, som vi ikke anså for kvalificerede. Dem fik vi afsat. Det var før der var noget, der hed studienævn. Men vi nægtede simpelthen at acceptere dem. Og jeg undrer mig over, hvad de studerende finder sig i. Og det drejer sig ikke specifikt om RUC. Vi har fem fælles børn derhjemme, der er passeret igennem en række universiteter her i Danmark, og det er skræmmende erfaringer. Det havde vi fandeme ikke fundet os i 60'erne ...," erindrede Christian Nissen.

Han henviste til faldet i den forskningsbaserede undervisning – som skyldes bevilningerne. De studerendes manglende kontakt til underviserne – som især præger de gamle universiteter – samt helt elementære administrative forhold:

"Meget drejer sig ganske enkelt om dårlig ledelse. Der mangler fokus på veladministreret undervisning, så de studerende for eksempel altid ved, hvor de skal hen og hvad de skal have af bøger," sagde Nissen, der lagde en del af skylden på de studerende selv: "De studerendes forventningsniveau er for lavt. Tilfredshed er jo afstanden mellem ens forventninger, og i hvilket omfang de bliver opfyldt – og de studerende er simpelthen blevet vænnet til det dårlige undervisningsniveau."

Al prestige på forskningen

Problemet er at al prestige er blevet lagt på forskningen, lød Nissens diagnose. Han vidnede om en samtale han havde haft med en "fakultets-undervisningsansvarlig" – som ikke var fra RUC.

"Før sommerferien havde han været rigtig glad, fordi han havde alle sine undervisere på plads. Men da han kom hjem fra sommerferie, var en tredjedel af dem væk. I mellemtiden havde de fået de forskningsbevillinger, de havde søgt. For sådan er det: Forskningen prioriteres – undervisning prioriteres ned," sagde Christian Nissen.

Selv havde formanden for RUC i sin tid forsket og undervist i 'magtspil under den kolde krig' og i 'vestafrikanske staters politiske og sociale udvikling' – noget han aldrig senere havde beskæftiget sig med.

"Jeg havde en vejleder, der fortalte mig, at hun for seks år siden havde dobbelt så megen tid til vejledning som nu – samtidigt skal hun i dag vejledte flere og flere grupper, hvilket gør det sværere for hende at sætte sig ind i det stof, vi sidder med. Men vejledningen er altafgørende. Ellers kunne vi jo lige så godt sidde på et tilfældigt bibliotek og læse

RUC-studerende Rasmus Dylov

Men det er ligegyldigt, argumenterede Nissen:

"Man ser for snævert på det *brodnyttige* i det, som undervisningen drejer sig om – i stedet for at se på de studerendes evne til at løse stadigt sværere opgaver. Altså deres kontinuerlige udviklingsproces gennem læsning, selvrefleksion, opgaveløsning og vejledning, som er langt vigtigere, men sikkert også sværere at måle. Det trives i den model, jeg kender fra USA og England, hvor en-tre-studerer sidder og skriver opgaver til en professor," sagde Christian Nissen.

Studerende: For meget ABC-undervisning

Men den virkelighed er der lang vej til. Også på RUC, hvor undervisningen ellers er bygget op om gruppe-projekter med lærervejledning, fortalte stud.scient. på RUC, Rasmus C. Dylov:

"Jeg havde en vejleder, der fortalte mig, at hun for seks år siden havde dobbelt så megen tid til vejledning som nu – samtidigt skal hun i dag vejledte flere og flere grupper, hvilket gør det sværere for hende at sætte sig ind i det stof, vi sidder med. Men vejledningen er altafgørende. Ellers kunne vi jo lige så godt sidde på et tilfældigt bibliotek og læse os til den uddannelse."

Men heller ikke forelæsningskøret er for godt, vidnede **Rasmus Dylov** om med et eksempel, der dækkede over en tilbagevendende frustration:

"Man møder op til en interessant forelæsnings med over 100 siders pensum. De første 20 sider er grundviden – og vores underviser går stille og roligt i gang med den her 'ABC', uden at stoppe. I pausen kontakter jeg ham og spørger, om han ikke kan komme videre og hive det op på et højere plan. Men han svarer, at man ikke kan forvente at alle har læst, og derfor er han nødt til lige så stille at vandre igennem ABC'en. Og jeg får at vide at det er fordi der er mange udenlandske studerende, og at man kan ikke forvente at de har den samme baggrund."

De danske universitetsrektorer er blevet enige om en "en enkel og robust model" for, hvordan nye basismidler i fremtiden bør fordeles. Modellen er en variant af den hidtil kendte 50-40-10-model, men er i stedet lavet om til en 45-45-10-model, hvor konkurrencemål på forskningskvalitet og forskningsomfang gennem en bibliometrisk indikator vil fylde relativt meget.

"Det er en god nyhed, at alle universiteter er blevet enige om at foreslå den her model. Vi håber selvfølgelig, at politikerne vil synes, at vores enighedsforslag er et godt forslag. Afbalancering af forskellige interesser og de faglige tyngdepunkter. Det gør, at der stadig er mulighed for at have universiteter med forskellige mål og midler, så vi ikke alle skal løbe efter det samme", siger **Jens Oddershede**, rektor på SDU og formand for Rektorkollegiet. "Og så kan vi begynde at diskutere hvor store basismidler, der skal tilføres, i stedet for at diskutere modeller. Det er den bagvedliggende motivation bag vores udspil".

Videnskabsminister Helge Sander kalder (over for altinget.dk) udspillet interessant, men har ikke haft mulighed for at gennemgå det i detaljer. Ministeren vil først se konsekvensberegninger af, hvordan modellen påvirker de enkelte universiteter, før han tager stilling.

Globaliseringspuljen: 1 mia. til universiteterne?

For 2010 er der allerede afsat 718 mio. til nye basisbevillinger til universiteterne.

Men modellen skal fordele universiteternes andel af de 2.000 mio. nye globaliseringsmillioner. Det kan i bedste fald blive 1.000-1.200 mio. som skal fordeles som basismidler til universiteterne (med 60/40-fordeling mellem basismidler og konkurrencemidler). Men her kommer basismidlerne i konkurrence med politikernes drift mod at afsætte penge til øremærket strategisk forskning, til Grøn Vækst m.m.

Politikerne forhaler den prioritering til finanslovsdrøftelser i efteråret, og det behøver ikke rektorerne:

"Vi har siden efteråret arbejdet hårdt på, at globaliseringsmillionerne blev prioriteret – herunder til nye basismidler til universiteterne – hurtigst muligt, så vi kan disponere langsigtet", forklarer rektor Oddershede. "Men jeg frygter nu ikke, at politikerne vil indefryse alle eller dele af de 2 mia. med henvisning til 'den samfundsøkonomiske krise', for dels oplever jeg forståelse for, at der skal sættes på forskning og dels vil politikerne da ikke løbe fra deres løfter", siger Oddershede.

Rektorkompromis: Fordelingsmodel

- om udspil til konkurrencefordeling ekstra basismidler i 2010 -, men Videnskabsministeren vil ikke forpligte sig på modellen

Lige fordeling mellem uddannelse og forskning

Rektorerne foreslår vægter uddannelse og forskning ligeligt. (I forhold til den nuværende model er der skåret fem procent af uddannelsesvægten, som i stedet er givet til forskningsvægten).

Vi har siden efteråret arbejdet hårdt på, at globaliseringsmillionerne blev prioriteret – herunder til nye basismidler til universiteterne – hurtigst muligt, så vi kan disponere langsigtet", forklarer rektor Oddershede. "Men jeg frygter nu ikke, at politikerne vil indefryse alle eller dele af de 2 mia. med henvisning 'den samfundsøkonomiske krise', for dels oplever jeg forståelse for, at der skal sættes på forskning, og dels vil politikerne da ikke løbe fra deres løfter"

**Rektorformand
Jens Oddershede.**

Konkret foreslår Danske Universiteter en model med fire parametre, hvor forskning og uddannelse vægtes lige meget (idet ph.d.-produktion tælles med 5 % på forsknings- og 5 % på uddannelsessiden):

- Uddannelse (målt som STÅ-indtægt): 45 %
- Ph.d.-produktion (målt som antal ph.d.-er): 10 %
- Publiceringsfrekvens (jf. bibliometriske indikatorer) målt som antal point fra optælling af publikationer): 25 %
- Succesrate på eksterne bevillinger (målt som indtægt): 20 %.

45 pct. på undervisning favoriserer CBS og RUC

Kompromis'et ved rektorerne enighed om modellen består i, at nogle universiteter er forskningstunge og andre undervisningstunge. Det er især de nyere universiteter som fx CBS, RUC og Aalborg, SDU, Aarhus, der traditionelt er undervisningstunge, mens på bibliometrien KU, Aarhus, SDU, DTU, Aalborg og CBS.

De undervisningstunge har her fået en indrømmelse via belønning for at uddanne mange (via STÅ'ere). Der har ellers været talt om modeller, hvor den almindelige uddannelsesdel skulle tælle noget mindre.

20 pct. på eksterne bevillinger favoriserer DTU og Aarhus

De forskningstunge har så fået deres. Især er det interessant, at succesraten på eksterne bevillinger vægtes med hele 20 pct. Det giver især fordele til DTU og Aarhus, som har store dele med 'sektorforskning' ('myndighedsbetjening') under sig.

Ifølge FORSKERforum's oplysninger, så vil 'sektorforskningens' eksterne forskningsmidler blive regnet som de penge, der ligger ud over basisbevillingen, dvs. at ministeriemillioner til at løse 'myndighedsopgaver' vil blive regnet som eksterne midler ('konkurrencemidler'), og dermed indgå i fordelingsnøglen. Og det betyder typisk, at mere end halvdelen af sektorforskningens indtægter indgår som eksterne midler.

25 pct. på publiceringsfrekvens favoriserer KU og Aarhus

Det største overraskelsesmoment ved modellen er, at den bibliometriske indikator

– optælling af publikationer i rankede tidsskrifter med 25 pct. tæller med temmelig stor vægt i det endelige udspil. Den indikator vil formentlig favorisere de gamle forskningstunge universiteter KU og Aarhus.

Bibliotri-modellen er imidlertid langt fra færdigudviklet endnu, og der har været stor utilfredshed i forskermiljøerne med de hidtidige indikationsforsøg. Det kulminerede i en stor konflikt om de såkaldte "autorisationslister" over tidsskrifters indplacering som højstatus eller mellemstatus. 58 ud af 68 faggruppeformænd protesterede i februar over Forskningsstyrelsens hastepublicering af lister, som faggruppeformændene ikke kunne bakke op om. De truede med at stå af, hvis ikke listerne blev trukket tilbage, hvilket Forskningsstyrelsen så gjorde (FORSKERforum 223: "Fagprotest mod embedsmands-ranking").

Indfasning 2010: Fordel for de forskningstunge

"Vi er klar over, at størrelsen af den bibliometriske indikator nok er et af de steder, hvor der vil komme kritik. Men det har været vores holdning, at vi må tage hensyn til forskningskvalitet og forskningsomfang på en måde, som ikke findes i den gamle model, hvor summen af eksterne bevillinger har været eneste parameter", forklarer rektorformand Jens Oddershede.

Efter at Forskningsstyrelsen tog deres haste-liste af bordet, er parterne så blevet enige om et nyt afsæt og at give tid til udvikling af listerne. Og det tager Rektor-kollegiets nye model så højde for med en indfasningsperiode.

Hvis der ikke bliver hurtig enighed om bibliometrien og dermed en forskningsmodel, så dikterer overgangsmodellen, at kun 10 pct. forskningsmidler fordeles via bibliometrien, mens hele 35 pct. fordeles via eksterne bevillings-succes. Det giver RUC et minus mens DTU og Aarhus får en fordel i overgangsperioden.

Strid om Grøn Vækst-plan

Regeringens plan blev offentliggjort d. 28. april, stærkt forsinket. Men påvirker planen fordelingen af globaliseringsmilliarderne på universiteternes bekostning

I november 2008 undskyldte statsministeren Regeringens passive klima- og miljøpolitik siden 2001, og bebudede en ny 'Grøn Vækst'-politik. Visionen var at udvikle et samfund uden fossile brændstoffer som kul, olie og gas. Visionen var en satsning på grøn teknologi.

Der blev varslet et hurtigt udspil til januar, men siden blev det i stigende grad pinligt, at det løbende blev udskudt med 14-dages varsler, og i slutningen af april var det endnu ikke kommet. Og midt i april blev det nok engang udskudt med fjorten dage: "Regeringen mangler at lægge den allersidste hånd på Grøn Vækst-udspillet, inden det bliver præsenteret", lovede fødevareminister Eva Kjer Hansen, der henviste til den økonomiske krise som årsagen til forsinkelsen: "For det er klart, at vi bliver nødt til at tænke sammen, hvordan vi kan løse miljøudfordringerne og samtidig sikre landbrugserhvervets omstilling og indtjeningsgrundlag på langt sigt. Dansk landbrug skal også i fremtiden kunne forsyne verdensmarkedet med fødevarer af høj kvalitet og hermed være med til at sikre danske arbejdspladser og store eksportindtægter".

Landbrugets interesser

Det afkodede budskab var, at Grøn Vækst-planen skal tage hensyn til landbruget.

Men bag ligger et bittert opgør internt i Regeringen. Det handler dels om, hvem der skal betale, og dels om hvilket ministerium, der skal have førertrøjen på. Fødevareminister Eva Kjer Hansen repræsenterer groft sagt landbrugets interesser, mens miljøminister Troels Lund Poulsen mere er til by-Venstres politik. Det var to Venstreministre i strid.

De konservative repræsenterer traditionelt stor-industrien og vil ikke forære landbruget noget. Men også klimaminister Connie Hedegaard kan spille på sine interesser, som retter sig mod positionering op til det store klima-topmøde i december.

Den konservative leder Lene Espersen er formand for det udvalg, der kom med flere udspil. I det første blev der lagt op til, at dan-

ske landmænd må betale for deres udledning af blandt andet kvælstof og fosfor.

Men landbruget befinder sig i krise med faldende jordpriser, stor gæld og truende konkurser, så landbrugsvenlige folketingsmedlemmer talte for lavere jordskatter.

Ifølge Fødevareministeren går der et par uger, før V og K er klar med udspillet, der blandt andet indeholder en revideret pesticidplan og vandmiljøplan, samtidig med at den skal sikre, at Danmark lever op til EU's vandrammedirektiv. Til gengæld får landbruget så en lettelse af jordskatterne.

Fødevareministeren lover samtidig en høring i begyndelsen af maj, hvor "uafhængige eksperter" kan vurdere, om regeringens initiativer i Grøn Vækst-planen ophæver de meget store negative skadevirkninger på naturen.

Indhug i globaliseringsmidlerne

Regeringens annoncering af Grøn Vækst-planen blev kædet sammen med oprustning af forskning inden for energi, klima og miljø – og fødevarer. Af Regeringens kommissorium fremgik, at der skal investeres i "forskning og teknologi, så Danmark kan styrke sin rolle som leverandør af bæredygtige løsninger inden for fødevarer- og energiproduktion. Forskning og innovation inden for fødevarer-sektoren skal i højere grad målrettes miljø, energi og klima samt fødevarsikkerhed og dyrevelfærd".

De prioriterede mål var, at dansk landbrug skal være "**grønt teknologilaboratorium**" (med ikke-fossil energi), og der skal ske en "forstærket innovation og udvikling af teknologi, fødevarsikkerhed og dyrevelfærd" (**Grøn Vækst – kommissorium for ministerrudvalg, nov. 2008**).

Det betyder, at universiteterne kan frygte, at deres andel af den 2 mia. ufordelte globaliseringspulje risikerer at blive bundet til Grøn Vækst-planen eller på energi, klima og miljø. Den samfundsøkonomiske krise gør, at Finansministeriet har øje på puljen.

jø

Hjemmearbejde – nu med multimedieskat

Markedet for
lok

Skat på arbejdsforpligtelse: 3000 kroner årligt koster det de forskere, der arbejder hjemme på arbejdsgiverbetalt pc

Man kan råbe 'arbejdsforpligtelse' nok så mange gange. Kun de færreste vil kunne smyge sig uden om den kommende multimedieskat, og forskerne er ikke blandt dem – forklarer den konservative skatteordfører **Mike Legarth**.

"Selvfølgelig gælder det også forskere. Hvorfor skulle de fritages? Hvis man har en computer stående hjemme, som man vil kunne bruge i privat øjemed, så skal man betale multimedieskat. Og hvis en forsker får en computer stillet til rådighed, hvorfor skulle han så bøvl med at anskaffe sig en privat", siger han.

Skattekravet, som regeringspartierne og DF blev enige om i april, vil komme, uanset at hjemmearbejde er en del af arbejdsforpligtelsen, og også selvom man i forvejen har egenbetalt computer og internet. Det ekstra skattegrundlag på 3000 kroner betyder reelt en udgift på 1700 kroner, hvis man betaler topskat, og ellers 1225 kr.

Legarth: "For mig har det vigtigste været usikkerheden omkring det retsmæssige. Hvis en mand er ærlig og opgiver sin computer, så bliver han jo snydt af alle dem, der ikke gør det. Det kan jeg ikke sidde og se på, og derfor har vi lavet nogle enkle og gennemskuelige regler".

K-ordfører: Nej, det kan jeg ikke forstå

De eneste undtagelser, forslaget lægger op til, er at grupper med særlige behov – for eksempel hjemmehjælpere der får pda'er udleveret – kan fritages. Ligeledes kan personer, der lejlighedsvis låner IT-udstyr, også slippe for beskattningen.

Men det vil være få, der kan snige sig ind i denne kategori. Det kan for eksempel være, hvis en folkeskole har ti computere, og en lærer låner en af dem med hjem for at forberede sig. Men det vil kræve, at der ikke er installeret kommunikationsudstyr, og måske også at man undersøger en tro- og loveerklæring, forklarer Mike Legarth.

Mange forskere er jo tvungne til at bruge arbejdscomputere. For eksempel økonomer, der arbejder med særlige statistikprogrammer. Forstår du, hvis de er irriterede over at skulle betale for at tage arbejdet med hjem om aftenen?

"Nej, det kan jeg ikke forstå. Hvis det ikke kan komme ind under 'lejlighedsvis brug', så må man betale. Og i stedet for at komme med den slags mærkelige eksempler, så kan du jo prøve at lave en liste med navne på forskere, der har computere, de ikke bruger pri-

Et uundværligt arbejdsredskab for de fleste forskere, men et lovforslag vil gøre det skattepligtigt at tage sin arbejdscomputer med hjem.

vat", slutter Legarth, der afviser al kritik om, at forslaget er en barriere for IT-udvikling og fleksibelt arbejdsliv.

Datalogisk Institut: Alle har bærbar

På Datalogisk Institut, KU, har næsten alle medarbejdere en bærbar computer til rådighed. Og ledelsen ser helst, at den overnatter hos folk privat.

"Vi har en politik med at opfordre folk til at tage deres bærbare med hjem. Det er simpelthen af sikkerhedsmæssige årsager, fordi det begrænser risikoen for tyveri. Så jeg ville blive meget ked af det, hvis medarbejdere begynder at nægte dette, fordi de ikke vil beskattes", forklarer **instituttleder Martin Zachariassen**.

Han frygter, at multimedieskatten i sidste ende vil blive hans hovedpine som instituttleder i forhold til lønforhandlingerne med de ansatte.

"Godt nok er vi med 3000 kroner mod de oprindelige 5000 kommet ned på et mere rimeligt niveau. Men jeg er stadig bekymret for, om det bliver et pres, der kommer til at ramme mig som leder, fordi de ansatte betragter det som en arbejdsrelateret udgift, de pålægges", siger han.

Instituttlederen anslår, at niveauet for hjemmearbejde ligger på en dag om ugen, og det er noget, han som instituttleder har det fint med og også selv bruger. Han har selv flere private computere udover den bærbare, han bruger i arbejdsregi.

Ifølge lovforslaget L195 (bemærkningerne 2.7) forventes multimedieskatten at indbringe staten en årlig merindtægt på 525 millioner kroner.

At skrive akademiske lærebøger er lettere end mange tror, og der bliver større og større behov for dem – så det er bare om at komme i gang.

Sådan lyder det fra **forlaget Samfundslitteratur**, som for femte gang udskriver en konkurrence om den bedste idé til en lærebog. Men hvad er en god lærebog, og hvordan kommer man igennem nåleøjet hos forlagene?

Forskerforum tog en tur ind på Samfundslitteratur for at få nogle gode fif fra de personer, der sidder og håndplukker ideer og forfattere til en stor del af det danske lærebogsmarked. Og her kunne **forlagsredaktør Peter Byriel og Dan Gildin Kragelund**, der arbejder med markedsføring, starte med at fortælle, at akademiske lærebøger har vind i sejlene for tiden. Simpelthen, fordi markedet vokser.

"I øjeblikket sker der en akademisering af de kortere uddannelser, helt ned på gymnasieniveau, hvor man stiller større krav til litteraturen og det akademiske niveau. Men især på de mellemlange uddannelser bruger man i større og større grad de samme lærebøger som universiteterne," fortæller Dan Gildin Kragelund.

Det er simpelthen videnssamfundet, der er ved at slå igennem, anslår Peter Byriel.

"Springet fra forskningen til de mellemlange uddannelser bliver mindre, og resultatet er, at vores bøger får adgang til flere og flere mennesker", siger han.

Nede på jorden og med eksempler

Kundegrundlaget vokser, så langt så godt. Men hvordan skalter og valter Byriel og hans kolleger blandt bogforslag og håbefulde forfattere, der melder sig?

Peter Byriel tager en tidligere vinderbog frem, '**Global Retskultur**' af Ditlev Tamm. Han forklarer, at bogen udfylder en nøje genemtænkt funktion i forhold til en defineret målgruppe. Den handler om, hvad der sker med nationalretten under den tiltagende globalisering. Et juridisk problem med stigende aktualitet, som der ikke findes nogle danske lærebøger om i forvejen. Og så er målgruppen også klarlagt, nemlig studerende på landets juridiske fakulteter, som må formodes at skulle beskæftige sig med dette emne i undervisningsforløbet.

"Der er tale om, at en ny situation har skabt et behov for en lærebog. Og så er Ditlev Tamm en fremragende formidler. Bogen er fyldt med eksempler og helt nede på jorden", siger Peter Byriel.

Den gode formidling er naturligvis fundamental for en lærebog, og en af de klassiske

Den gode lærebog

r lærebøger er i vækst, og forlaget Samfundslitteratur sætter 100.000 kroner på højkant for at
ke nye forfatterskaber frem. Men hvad definerer forlaget som den gode lærebog?

Et lynkursus i at tænke og tale klart - det kan gavne mangen en studerende, og bogen fik Samfundslitteraturs særpris i 2006.

fravælgelseskriterier i Samfundslitteratur er, når forfatteren lægger op til en videnskabelig afrapportering.

En akademisk afrapportering skal vendes om

"En akademisk afrapportering opstiller problemer og stiller i virkeligheden flere spørgsmål, end den giver svar. I en lærebog er det omvendt. Den indfører læseren i et emne, samler og skaber overblik. Her får man også forklaret vanskelige begreber, som måske kan være indforståede i et forskningsmiljø. Man forventer ikke, at en læser kan forklare '**kontradiktionsprincippet**' for eksempel", siger Peter Byriell.

Han trækker endnu en tidligere vinderbog frem. '**Tal en tanke**' af Frederik Stjernfeldt og Vincent F. Hendricks, der i 2006 fik særprisen på 25.000 kroner.

"Her er tale om et lidt mere alment emne, i modsætning til 'Global Retskultur', der henvendte sig meget målrettet til jurastudiet. Den handler om logik, som jo er et generelt videnskabsteoretisk emne, der er relevant i mange fag. Men samtidig er det ganske kompliceret stof. Her er det beskrevet meget forståeligt og læseværdigt. Fyldt med eksempler. Det er fornem forskningsformidling," siger Byriell.

En bogs markedsgrundlag afgør udgivelsen

Det med 'eksempler' går ofte igen, når han beskriver den gode lærebog. Figurer og grafikker er også velegnede til at gøre kompliceret stof forståeligt. To firkanter med en streg imellem kan ofte gøre det ud for ganske indviklede forklaringer.

Forskere, der ønsker at formidle deres forskningsfelt på lærebogsniveau, må altså træde et skridt ned ad abstraktionsstigen og glemme det sprog, de er vant til at bruge i arbejdsrapporter og videnskabelige artikler.

Men det er faktisk en omstilling, der generelt ikke volder forfatterne de store vanskeligheder, fortæller Peter Byriell. Som redaktør kaster han sig selv ind som læsernes repræsentant i forhold til teksten og påpeger de ting, der er for komplicerede og ikke giver mening. Men forfatterne vænner sig hurtigt til den stil, de skal skrive i.

Formidlingsevnerne er derfor sjældent det, der sender en bog ud i kulden på Samfundslitteratur. Markedsgrundlaget for en bog er som regel det springende punkt. En bog skal kunne sælge et par hundrede eksemplarer om året i nogle år, for at der kan være økonomi i trykningen.

Forfatteren behøver ikke være 'et navn'

Lærebogsmarkedet fungerer kun delvist på de frie markedsvilkår, som andre skønlitterære bøger er underlagt. Kunderne er nemlig primært studerende, der køber bøgerne, fordi de indgår som pensum i et fag. Det er således i høj grad underviserne, der afgør, hvilke bøger, der skal have succes. Og den sammenhæng har man luret på Samfundslitteratur.

"Vi har et netværk af undervisere, som vi bruger til at holde os orienteret om, hvad der rør sig, og i hvilke emner, der er brug for nye bøger. Vi uddeler også gratis underviser-eksemplarer, og pengene tjener vi så, i det øjeblik bøgerne kommer på pensum", fortæller Dan Gildin Kragelund.

Bliver det ikke hurtigt en smule indspist? I har et tæt netværk af undervisere som udvælgere og skriver de lærebøger, I udgiver, og så må de studerende godvilligt lade sig malke?

"Nej, det mener jeg ikke. Vi er hele tiden i kontakt med nye mennesker. Og markedet er alligevel så stort, at det aldrig kan være så snævert, som du beskriver", siger Peter Byriell.

Dan Gildin Kragelund følger op: "Indspistheden havde måske bedre forhold i gamle dage, hvor man havde flere af de helt store hold på 3-400 studerende. Men dem er der færre af i dag. Så vi er også nødt til at orientere os bredere", siger han.

Hvor meget kræver det, at man i forvejen har et 'navn' - for eksempel Ditlev Tamm?

"Det har faktisk ikke nogen betydning. En god bog kan altid sælges."

Fra ingen til mange penge

Et spørgsmål, som de fleste potentielle lærebogsforfattere nok kunne have lyst til at stille, inden de sætter sommerferien og en hel del sene aftentimer af til et bogprojekt, er, hvordan økonomien ser ud. Kan den tid, man bruger, tjene sig hjem gennem bogsalget?

Spørgsmålet får begge samfundslitterater til at sidde uroligt i sædet.

"Det kommer meget an på, hvordan man gør det op. Man bliver jo sjældent millionær på at skrive lærebøger. Vi giver typisk 15 procent i royalties, hvilket ikke er så dårligt. Men ofte er det andre gevinster, end de økonomiske, der betyder noget for forfatterne. Man er med til at præge sit fag, og så er der den almindelige glæde ved formidlingen", siger Peter Byriell.

Men hvor meget tjener man - i kroner og ører?

Igen vrider begge sig, inden svaret kommer.

"Jamen det kan være alt fra 2.000 til flere hundrede tusinde kroner."

Lærebogens topscorer

Den akademiske bestseller, som gør forfatteren rig, hører til sjældenhederne, men der findes eksempler. '**Den gode opgave**' af Lotte Rienecker og Peter Stray Jørgensen er Danmarks mest udbredte akademiske lærebog. Også bogen '**Den skinbarlige virkelighed**' af Ib Andersen er lidt af en bestseller.

Men i første omgang kan der altså være en fed ekstra bonus gennem Samfundslitteraturs idé-konkurrence, der nu officielt er i gang. Udover førsteprisen på 100.000 kroner uddeles der også en specialpris på 25.000, men Dan Gildin Kragelund gør dog opmærksom på, at det ikke kun er vinderbøgerne, der udgives.

Vinderen kåres i november.

Råd til forskere med forfatter i maven

Går du med tanker om en lærebog, skal du ikke straks fare til tasten og begynde fra en ende af. Peter Byriell anbefaler, at man grundigt undersøger grundlaget for at få bogen udgivet. Han nævner to trin i processen:

1. Ring til et forlag og forelæg ideen. Man behøver ikke sende noget skriftligt, Peter Byriell stiller gerne op til en uforpligtende snak, så man for eksempel kan få afklaret, om det overhovedet er det rigtige forlag, man henvender sig til.
2. Et forlag behøver ikke et manuskript for at antage en bogide. Skriv en synopsis på et par sider, en indholdsfortegnelse og eventuelt et prøvekapitel. Skriv også overvejelser om hvor og til hvem, bogen skal bruges.

'Manglende stipen

Han er højlydt kritiker af universitetsloven - men helst ville han bare have godt k

"Hvis der er én ting, jeg er vaccineret mod gennem hele min barndom, så er det ønsket om at blive politiker. Jeg ved fra første hånd, hvor fysisk og mentalt udmarvende det er med alle de bank, man skal stille op til."

INTERVIEW: UNG FORSKER

Sådan siger **Sune Auken** - for så at fortsætte med en lind strøm af velformulerede spydigheder og forbandelser mod universitetsloven, forskningsmåling, videnskabsministeren og de følgagtige universitetsledelser.

Men han kan ikke lade være, siger han selv.

"I virkeligheden vil jeg bare være en god ansat. Jeg elsker at undervise, og når jeg udkommer med en bog, er jeg ikke til at skyde igennem. Jeg er en meget lykkelig forsker, når jeg bare får lov at lave mit arbejde. Problemet er, at det gør jeg ikke. Jeg er en nørd, der er blevet trådt en gang for meget over tærerne, og nu kommer 'revenge of the nerds.'"

Universitetslovens mest højlydte kritiker

Navnet Auken vækker genklang hos alle voksne danskere, men Sune er efterhånden også ved at være et velkendt navn i forskningskredse - særligt blandt dem, der interesserer sig for den politiske basis for deres arbejde - på grund af hans ihærdige og ofte meget bramfri kritik i offentligheden. Han er måske den mest højlydte kritiker af universitetslovens frihedsrammer og af videnskabsminister Helge Sander. Han var således også meget aktiv i den gruppe, som i efteråret indsamlede 6488 protestunderskrifter mod universitetsloven.

Jeg er en meget lykkelig forsker, når bare jeg får lov at lave mit arbejde. Problemet er, at det gør jeg ikke.

Men han er andet end en forskningspolitisk profil. Som forsker har han også vakt opsigt. Som litterat forsvarede han sin doktordisputats om Grundtvig i en alder af 34 år under betydelig medieopmærksomhed. Og i dag, fire år senere, sidder han som lektor og formand for ph.d.-udvalget på KUs Institut for Litteraturvidenskab.

Skrev disputats på dagpenge

Som søn af folketingspolitiker Margrethe Auken og litteraturprofessor Erik A. Nielsen

Absurd bibliometri-tælling
Værkerne er uden samme

er han født med om ikke en sølvske i munden, så en skarp fyldepen bag øret. Men det skaber ikke genveje for den unge mand med de store akademiske ambitioner. Selv var han overbevist om, at han skulle gå forskervejen, men de første ansøgninger om ph.d.-stipendiat gav ikke meget opmuntring til den forestilling.

"Jeg søgte fem stipendier og fik fem afslag. På SDU fik jeg et afslag på tre linjer, hvor der stod, at projektet - det projekt, der senere blev min disputats - var meget traditionelt og næppe kunne bibringe Grundtvig-forskningen noget afgørende nyt", fortæller Sune Auken og konstaterer tørt, at "vedkommende vidste tydeligvis intet whatsoever om Grundtvig."

Ikke særligt opmuntrende, men heller ikke mere demoraliserende end at han straks meldte sig arbejdsløs og gik i gang med sit projekt.

"Jeg fik dagpenge og stod til rådighed for arbejdsmarkedet. Og når jeg alligevel sad derhjemme, kunne jeg lige så godt begynde at skrive. Så da jeg endelig fik et ph.d.-stipendium, havde jeg skrevet 250 sider, og det var

baggrunden for, at jeg i sidste ende kunne aflevere projektet som doktordisputats i stedet for ph.d.-afhandling. At jeg ikke fik stipendierne i første omgang viste sig at være mit livs held, selvom det ikke var en speciel sjov tid med samtaler og breve fra A-kassen", fortæller han.

En lækker ph.d.-ansøgning

Sune Auken fik stipendiet i andet forsøg. Faktisk blev han tilbudt samtlige tre stipendier, han søgte. Lidt af en omvæltning fra fem afslag ud af fem, og med en baggrund, der i hans egne øjne var både problematisk og symptomatisk for en meget uensartet bedømmelsesproces.

"Jeg lavede simpelthen en genanalyse af min egen ansøgning og sørgede for at dække mig ind over for hver af de forskellige indvendinger. Opgaven, viste det sig, var ikke at lave en projektbeskrivelse, men at skrive en ansøgning med en punchline i hver tredje linje. Året efter løb jeg ind i en af dem, der først havde afvist og siden antaget mig, som sagde: vi var jo så imponerede over, hvad der var sket med dit projekt i mellemtiden. Jeg

dium blev mit held

betingelser til at nørde med litteraturen i fred. Sune Auken rummer mange sider

g: "Her har vi mit lille roadrunner-speciale og så resultatet af 15 års forskning. sammenligning, men tæller for det samme i forsknings-målingen", siger Sune Auken.

var meget tæt på at fortælle, at projektet var fuldstændig det samme, det var bare ansøgningen, der havde ændret sig."

I dag er Sune Auken som formand for ph.d.-udvalget selv en af dem, der henholdsvis opfylder og slukker drømme hos unge forskerspirer. Men ph.d.-tiden er ikke længere væk, end, at han trækker på sine egne oplevelser og erfaringer i det formandsarbejde.

Hvis man har en artikel, der kan slås over i to, får man dobbelt så meget.

"Vi har de penge, vi har, og der vil altid være for mange ansøgere. Men jeg kan sørge for, at bedømmelsesprocessen bliver så fair som muligt. Noget andet, som er mindst lige så vigtigt, er at sørge for at folk, der er blevet afvist, føler sig behandlet med en vis rimelighed. Det kan vi gøre med anerkendende tale: vi ved, du er dygtig, vi synes dit projekt er meget interessant, men vi har desværre kun de her 19 pladser, og vi har 19 ansøgere, der er lige det hak bedre. Den type formuleringer savnede jeg selv meget."

Frustrerede ph.d'ere

Men Auken peger også på en anden opgave, der ligger i ph.d.-udvalget. Nemlig at sikre at de ph.d.-studerendes uddannelsesforløb bliver fornuftige, og at de har en vis medbestemmelse. De ph.d.-studerende ligger typisk nederst i hierarkiet blandt instituttets ansatte, og det kan til tider komme til udtryk i frustration og vrede, som han selv har været genstand for.

"Det er jo et belastet forløb, hvor folk for første gang skal til at levere noget forskning. De føler sig sig helt retsløse, hvad de altså faktisk ikke er. Og vi er dem, de skal komme til, når de føler, noget bryder sammen."

Sune Auken kalder ph.d.-udvalget for den sidste rest af de to-strengede system, hvor valgte organer på universiteterne havde reelle magtbeføjelser, og dermed bringer han intuitivt talen ind på den strukturkritik, han om noget er blevet profileret på.

Og når der først bliver givet los, går der ikke mange sekunder, før samtaleemnet er brugen af bibliometriske målinger som grundlag for effektivitetsvurdering og bevillinger.

"De tror, de kan måle forskning – få det til at gå op i et tal, der kan afleveres til ministeren. Sidste år forskede vi 14458 men i 2009 forsker vi 15123! Det tal dækker over, at man har taget nogle artikler uden at læse dem, og så talt dem."

Det er gået op for mig, at flabethed sælger.

Skal vi tilbage til professorvældet?

Han forsvinder ud af køkkenet et øjeblik og kommer tilbage med to bøger. Den ene er hans første bogudgivelse 'Eftermæle', den anden er Carsten Friis Johansens 'Den europæiske filosofis historie'.

"Her ser du mit eget lille roadrunner-speciale og så resultatet af 15 års arbejde fra en af landets mest kvalificerede forskere. I forskningsindsats og forskningskvalitet står de fuldstændig uden sammenligning, men i systemet vil de tælle for det samme. Det siger noget om, hvor grotesk, det system er. Og når vi bliver målt og finansieret ud fra enheder, så må vi jo bare producere flere enheder, så hvis man har en artikel, der kan slås over i to, får man dobbelt så meget."

Men hvordan får vi så optimeret forskningskvaliteten?

"Pointen er, at det er forskerne, der ved, hvad det vil sige at forsker. Det ved administratorerne ikke. Efter min mening er der kun en, der har en rimelig chance for at lave forskningskontrol, og det er institutlederen. Carsten Friis Johansen lignede en 0-forsker i 15 år. Der kom ikke en skid, men det var ventetiden værd. Og det kan institutlederen vurdere."

Skal vi tilbage til professorvældet?

"Nej. Men man må sikre, at der er nogle kontravægte, så vi ikke får den store modtagelighed nedad i systemet, som vi har i dag. Hvis det kun er medarbejderne og ikke dekanen, der kan fyre institutlederen, så får dekanen noget modspil. Vi må sikre, at nogen kan sige: nu holder I op!"

Værdien i skråsikre og markante flabetheder

Du siger, du er vaccineret mod politiske tilbøjeligheder. Men alligevel vælter det frem med holdninger og kritik. Er det et Auken-gen, der slår igennem?

"Det er nok så meget sagt. Men det er helt givet, at Auken-efternavnet er i spil. Når der kommer noget til en redaktion, hvor der står Auken på, så reagerer folk. Jeg har en medieadgang på grund af mit efternavn. Derfor er jeg profileret højere end Claus Emmeche fra Niels Bohr-instituttet, der er den egentlige 'godfather' bag det her kritik-projekt."

Men Sune har udover 'Auken' en anden egenskab, der gør ham til en lækkerbidsken – i modsætning til mange kolleger i forskningsverdenen – for medier og journalister. Han udtaler sig skråsikkert og markant.

"Det er gået op for mig, at flabethed sælger. Så længe man går og mumler og er forsigtig, kommer man ingen vegne. Det er måske grunden til, at jeg er, hvor jeg er – måske også som litteraturforsker. Jeg elsker de der one-liners og at bryde op med situationen ved at sige tingene lidt hårdt. Jeg blev engang citeret for at sige: hvis lederen er psykopat, så er vi fucked."

Hvordan fungerer det i forskningsmiljøet?

"For ti år siden ville en offentlig profil som mig blive opfattet, som om jeg førte mig frem. Men fordi folk er så notorisk frustrerede over det, der foregår, så bliver der taget meget fredeligt imod det: ah, endelig var der en, der sagde det!"

lh

Hurra-ordene "vækst"

Videnskabsministerens nye debatbog er fyldt med åleglatter – og som derfor gør det muligt at smyge sig uden om den indhold

"Boglig viden tjener til sjælens frelse, til bilægelse af tvistigheder, til at skaffe fred mellem mennesker, til at skelne tilladt fra forbudt, til at uddele belønninger til de gode og straffe til de slette, og til mange andre, private og offentlige, åndelige og timelige gode formål". Således hed det i statutterne for det Københavns Universitet, der blev grundlagt af Christian d. 1. i 1479. Universitets formål var altså åndelig førelse ud fra den kristne tro. Når der var brug for en institution til at varetage dette hensyn, skyldte det, at syndefaldet havde frembragt "en sådan ulykke, at de dødelige mennesker, hvis de ikke fastsatte love og skikke at leve efter, snarere ville føre et dyrisk end et menneskeligt liv". Hertil var der brug for de "Boglige Kaauster" som blev udfoldet på Universitetet. Universitetet blev knyttet til Vor Frue Kirke, og Københavns biskop var universitetets højeste myndighed, der bl.a. havde ansvaret for ansættelser.

Den kirke der her tales om er naturligvis den katolske, og derfor var det ganske logisk, at Universitetet blev lukket ned i forbindelse med Reformationen. Da det genåbnedes i 1537 var det dog fremdeles som en religiøs institution, men nu en protestantisk præsteskole, der skulle "drage omsorg for, at Meenighederne kan være forsynede med lærde og retsindige Prædikanter" (Universitetets fundats fra 1539). Helt op i 1800-tallet skulle man som ansat ved universitetet bekende sig til den evangelisk-lutherske tro. Og helt op til 1916 sorterede universiteterne i Danmark under det såkaldte Kultusministerium, der ud over hele undervisningssektoren også omfattede kirkevæsenet.*

Disse citater illustrerer, at universiteterne altid har været underlagt overordnede samfundsmæssige dagsordener, og at disse har ændret sig radikalt igennem historien. Heraf følger en vigtig pointe: Når man plæderer for, at universitetet skal "åbne sig over for samfundet", så taler man i virkeligheden om, at universiteterne skal åbne sig for **andre interesser** end dem, det har været rettet imod indtil dato. Og man må argumentere for, at **netop disse nye interesser** er de rigtige. I den epoke, som vi i dag er på vej ud af, var universiteterne ikke længere rettet imod at uddanne præster der kunne sikre sjælens frelse, men imod uddannelsen af en embedsmandselite, der kunne administrere nationalstaten; herunder gymnasielærere, der skulle formidle den danske historie og det danske kulturgods til nye generationer, der selv ville udgøre eliten. (Dette er en del af arven fra det humboldtske universitet fra begyndelsen af 1800-tallet).

Siden 1960'erne er universitetet imidlertid gradvist blevet forvandlet til en masseinstitution, hvis færdiguddannede ikke længere hovedsagelig får offentlige ansættelse. Samtidig har tidsånden undergået et skift i neoliberalistisk retning, sådan at statslige aktiviteter nu hovedsagelig sigter imod at styrke "Virksomheden Danmark".

Universiteternes forhold til det omgivende samfund er et vigtigt tema i en netop udkommet bog, **Fremtidens universiteter**. Den er redigeret af videnskabsminister Helge Sander, og der er bidrag fra topledelsen af det danske universitetssystem. Vi er, som vi stadig bliver mindet om i denne bog, i dag trådt ind i *videnssamfundet*. Universitetet er samfundets vigtigste og mest almene vidensproducent, og derfor forventer læseren en grundig diskussion om hvilken slags viden samfundet ønsker universiteterne skal frembringe. Her bliver man imidlertid skuffet: Kun ganske få indlæg berører emnet. Langt de fleste bidragsydere går stiltiende ud fra, at der kun er én slags viden der kunne være tale om, nemlig den der er økonomisk rentabel. I stedet bruges energien på strategiske analyser, dvs. hvordan universiteterne konkret skal organiseres og ledes, for at disse mål kan nås. Den eneste rigtige undtagelse er **DR-direktør Mette Bock**, der i bogens bedste indlæg peger på nødvendigheden af en sådan debat. Hun har interessant nok tidligere været beslutningstager på et universitet, men har forladt jobbet – og det antydes, at dette bl.a. skyldtes umuligheden af at komme igennem med denne slags fundamentale diskussioner over for Videnskabsministeriet.

“ Når de to hurra-ord "vækst" og "kvalitet" konkretiseres på denne måde, får de en klar styringsmæssig konsekvens: Når "vækst" betyder økonomisk vækst, betyder det at universitetet nu skal rette ind efter erhvervslivet, ikke længere efter biskopperne

To begreber er i dag centrale for styringen af de danske universiteter, og de gentages atter og atter i denne bog: "vækst" og "kvalitet". Det er åleglatte begreber, som gør det muligt at smyge sig uden om den grundige indholdsmæssige diskussion, som jeg her efterlyser. De er begge to hurra-ord, som det er umuligt at erklære sig uenig i. Samtidig er de uhyre vage, og enhver kan lægge i dem hvad man vil – hvilket naturligvis betyder, at det er magthavernes fortolkning der bliver den afgørende.

Ordet "vækst" indgår som det vil vides i definitionen af universiteternes opgave i Universitetsloven af 2003. Her optræ-

der det utroligt nok uden eksplicit bestemmelse af, *hvad* der skal vokse. En person der var ankommet pr. tidsmaskine fra 1500-tallet ville formode at det var vækst i danskeres kirkegang, det drejede sig om, andre der følger med i hvad der rører sig i offentligheden i dag kunne mene at det drejer sig om vækst i danskernes miljøbevidsthed, eller i deres levealder. Men alle der bevæger sig i universitetsverdenen er naturligvis klar over, at det er **økonomisk vækst** der er tale om. Det ville lovens givere dog ikke formulere eksplicit – bl.a. fordi det ville føre til, at hvis en universitetsansat udtrykte skepsis mht. om økonomisk vækst er det rigtige endemål for samfundet, ville vedkommende strengt taget dermed have modarbejdet universitetets formålsparagraf, og en disciplinærsag måtte iværksættes. Udsagnet ville være lige så kættersk som en universitetsansats udtalelse ved Chr. d. 1.'s universitet om, at universitetet skulle fremme Fandens formål og ikke Guds. Det er tankevækkende, at den debat om økonomisk vækst der simrer i samfundet, aktualiseret i forbindelse med udfordringerne omkring global opvarmning, formelt set er tabu på universitetet – med mindre man da netop henholder sig til den kattede at der dog ikke tales eksplicit om *økonomisk vækst* i universitetsloven.

Det andet hurra-ord er "kvalitet", og talrige indlæg i bogen indskærper det som en hovedopgave for universitetet at sikre kvaliteten af dansk forskning (og undervisning) i en stadig mere konkurrencepræget global virkelighed. Her er atter et helt indholdstomt plusord, der derefter kan specificeres af dem der har magten, dvs. ministeriet. Og ministeriet har som bekendt givet det et indhold der groft sagt sætter kvalitet af forskning lig med publikation i ledende internationale, dvs. engelsk-amerikanske, tidsskrifter.

Når de to hurra-ord konkretiseres på denne måde, får de en klar styringsmæssig konsekvens: Når "vækst" betyder økonomisk vækst, betyder det at universitetet nu skal rette ind efter erhvervslivet, ikke længere efter biskopperne. Det er da også det førstnævnte, og ikke den højere gejstlighed, der i dag bemandar universiteternes nye eksterne bestyrelser. Det betyder, at universiteternes forskning og øvrige aktiviteter styres hen imod det der umiddelbart kan omsættes til økonomisk værdi, den berømte bevægelse fra forskning til faktura. Konsekvensen er bl.a. en orientering væk fra humaniora og samfundsvidenskab. Udviklingen styrkes af den rolle ordet "kvalitet" spiller. For når "kvalitet" af forskning måles ved, om den appellerer til amerikanske eller engelske forskningstidsskrifter, og når bevillinger omfordeles efter

ekst" og "kvalitet"

atte begreber, som det er umuligt at erklære sig uenige i
videnskabelige diskussion, siger professor FINN COLLIN i anmeldelse

Videnskabsministeren fotograferet sammen med en af grundforskningen ikoner

"kvalitet", vil de dele af dansk humaniora, der særligt handler om dansk historie, dansk litteratur, danske billedkunst etc. i fremtiden skulle kæmpe meget hårdt for sine midler.

Ordet 'kvalitet' er et helt indholdstomt plusord, der derefter kan specificeres af dem der har magten, dvs. ministeriet

De fleste indlæg i bogen tager imidlertid denne målsætning for givet, og beskæftiger sig udelukkende med overvejelser over, hvordan den skal realiseres. Spørgsmål om universiteternes organisation og ledelse er da også uhyre vigtige, for samfundet såvel som for universiteterne selv, og er bestemt en diskussion værd.

Mindst nyt er der nok i ministerens eget indlæg, som blot viderefører den diskurs, der i de senere år er flydt fra ministeriet, og som siger at vi skal satse på alting på én gang: Universiteterne skal være i verdensklasse i alle deres funktioner, dvs. forskning, undervisning, vidensspredning osv. Mere interessante er andre indlæg, der nøgternt indser, at dette ikke kan lade sig gøre for et lille land som Danmark der, i lighed med de fleste andre europæiske lande, kun spenderer en brøkdel af de midler pr. universitetsstuderende som USA gør. At lægge strategi er nu engang at vælge noget, hvilket betyder at vælge noget andet fra.

Bidragenes interesse er gennemgående omvendt proportionale med forfatterens ledelsesansvar, fordi forpligtelsen til at producere den diskurs der udgår fra ministeriet dermed bliver mindre. De bidragende rektorer, prorektorer og bestyrelsesmed-

lemmer siger stort set det de skal sige, hvilket forringer nyhedsværdien. Kun antydes der forsigtigt her og der afvigelser fra ministerens paroler – således antyder **KU's prorektor Lykke Friis** meget forsigtigt, at man kunne afvige fra gratisprincippet, som ministerens eller i sit indlæg bekender sig til med stor fasthed.

Vi skal derfor til bidragydere der ikke har ledelsesansvar for at finde rigtig interessante og kontroversielle tanker. Tidligere **overvismand Peter Birch Sørensen** påpeger, med ubønhørlig økonomisk logik, at den gratis danske universitetsuddannelse er umulig at fastholde i en globaliseret virkelighed, og at den desuden ikke gavner den dårligst stillede samfundsgruppe, der ikke gør brug af dette tilbud, hvorved det bliver en subsidiering af middelklassen. **Direktør i DI Lars Goldschmidt** gør opmærksom på det umulige i, at danske universiteter både skal være masseinstitutioner der uddanner BA'er, og forskningsuniversiteter i verdensklasse – to funktioner der i alle store lande varetages af forskellige typer institutioner. Dette er noget ingen med ledelsesansvar tør sige offentligt, idet det vil blive betragtet som en melding om, at man trækker sig ud af det hundeslagsmål imellem universiteterne om bevillinger, som ministeriet så ivrigt arrangerer i disse år; man bliver - i "udviklingskontrakter" og på anden måde - nødt til at forpligte sig til, at man vil excellere i det hele. Goldschmidt anbefaler derimod, at man indfører "bachelorhøjskoler", der i deres rolle ville svare meget til amerikanske "community colleges", som er noget ganske andet end de berømte private forskningsuniversiteter såsom Harvard og Stanford. Birch Sørensens og Goldschmidts forslag er politisk ukor-

rekte men sagligt stærke, og lur mig, om vi ikke inden for den næste generation ser dem begge ført ud i livet.

I sit indlæg fortsætter **engelskprofessor Peter Harder** stædigt og modigt sin kamp imod den herskende forskningspolitik. **Jesper Langballe** skriver et muntert, personligt indlæg om dårs-kaben ved at ville styre forskningen i retning af "nytte". Også den radikale forskningsordførers **Marianne Jelveds** indlæg er værd at læse for dets kloge ord om forskningsfriheden og betydningen af forskernes personlige motivation. Men det ville have været interessant, hvis de af bogens bidragydere, der har indflydelse på tingene, havde forholdt sig til det helt grundlæggende spørgsmål om, hvilken slags viden vi ønsker at universitetet skal frembringe.

Som humanist vil man naturligvis uundgåeligt spørge hvilken rolle humanistisk viden tiltænkes? Der gentages til hudløs-hed i bogen at vi i dag befinder os i en global videnskabskonkurrence med nyopdukkede verdensdele, især Kina. Fokus er på teknologisk viden. Men hvad med den ideologiske konfrontation, der ligger i, at det kinesiske og det danske (vestlige) system besjæles af helt forskellige menneskeopfattelser og ideer om menneskets værdighed? Bør vi ikke også opruste den forskning i *mennesket*, der danner basis for den vestlige humanisme? Dette kunne også styrke os i konfrontationen med den voksende religiøse bølge, der skyller hen over verden, og som Islams fremstormen kun er det mest synlige udtryk for. Et humanistisk islæt i forskningspolitikken kunne endelig styrke os ved at give Danmarks vidensproduktion en unik profil. Som det er nu, følger vi blot i fodsporene på alle de andre, som **Christine Antorini** gør opmærksom på i sit indlæg. Sådanne spørgsmål kunne være interessante at få belyst, men de ligger ganske uden for denne bogs horisont.

Den er i grunden blot en samling strategidspil fra Videnskabsministeriet, forklædt som debatbog.

Fremtidens universiteter. Red. Helge Sander. Gyldendal 2009. Kr. 199.

Finn Collin er professor i filosofi ved Københavns Universitet.

Henvi-sning: Gritt Bykærholm Nielsen og Natalia Brichet: "Det Frie Universitet – Forestillinger om universitetets 'frihed' og 'nytte' fra 1479 til 2003", *Humanioras Fødekæde – Humanistisk viden i videnssamfundet, Uddannelseshistorie 2007*, red. Jesper Eckhardt Larsen et al., København 2007.

Sanders spredhagl

- anmeldt af politikerne

Videnskabsministeren Helge Sanders indledende kapitel i Gyldendals debatbog "Fremtidens universiteter" indeholder bidrag fra 16 meningsdannere på universitetsområdet. Sanders eget indledende kapitel indeholder en række omfattende visioner for fremtidens universiteter, lover pressemeddelelsen. Indlagt var da også en række konkrete forslag, som pressen skulle bide på og de landsdækkende aviser fik da også hver deres luns: Permanent eliteordning på universiteterne. Flere bachelorer ud på arbejdsmarkedet. Åbne udviklingskontrakter med blot få overordnede målsætninger.

Men forslagene fik en blandet modtagelse af forskningsaktører og politikere.

I **Politiken** lancerede Sander historien om, at han vil gøre den nuværende forsøgsordning med elitestuderende permanent, og at den skal udvides. Den tanke blev bakket op af både DI og Socialdemokratiet, som dog undrer sig over, at meldingen kommer, inden den eksisterende ordning er evalueret.

Imod mere elite på universiteterne er blandt andre De Radikale og rektorformand Jens Oddershede:

"Jeg er meget lunken over for tankegangen. Jeg tror ikke, at det fremmer kvaliteten af universitetsuddannelserne, og vi risikerer at skabe a- og b-kandidater" (Politiken).

Udviklingskontrakter skal være simple

I **Information** serverede Helge Sander nyheden om, at universiteterne skal have mere selvstyre gennem nogle mere åbne udviklingskontrakter, der blot skal indeholde nogle få overordnede målsætninger, som universiteterne så kan udvikle sig inden for. Det kalder Oddershede til gengæld for sød musik i ørerne, og han bakkes op af både DF og R.

Til gengæld kalder Kirsten Brosbøl (S) forslaget for grotesk: "Udviklingskontrakterne er jo netop det redskab, hvor man kan gøre universiteterne mere differentierede. I S vil vi tværtimod gøre kontrakterne mere centrale og så droppe nogle af de andre styringsredskaber, Sander har indført, som ensretter universiteterne og tvinger dem ud i konkurrence med hinanden" (Altinget.dk).

Dagens tredje udspil havde Helge Sander fået placeret i **Berlingske**: Flere studerende skal gå direkte fra bestået bachelorgrad og ud på arbejdsmarkedet.

Den udmelding vakte harme hos en bred front af forskningsaktører. Både Dansk Magisterforening, DJØF, Danske Studerendes Fællesråd, erhvervsorganisationen Dansk Erhverv og Dansk Folkeparti skød ideen ned.

"Der har jo ikke været nogen efterspørgsel efter bachelorerne fra erhvervslivet. Det er et skridt i en helt forkert retning", sagde Jesper Langballe (DF) til Altinget.dk.

LÆSERBREV

Scientology: Livsanskuelse og

FORSKERforum nr 222 sammenkædede kritikken af lederen på DTU-Kemi med hans status som elitemedlem af Scientology, og forbindelsen underbygges med lederens sprogbrug i de interne skrivelser. Dette fik to religionshistorikere – Dorthe Refslund Christensen og Peter B. Andersen - til at reagere i det efterfølgende nr. 223.

FORSKERforums fremstilling henviser især til John Duignan, et tidligere medlem af Scientologys eliteorganisation, Seaorg. Dette er Refslund meget kritisk overfor. Hun har ret i, at visse frafaldne kan have en privat dagsorden. Men man er vel ikke nødvendigvis løgner, fordi man forlader en organisation som Scientology? Duignan citeres for, at det for en højtrangerende scientolog vil være helt umuligt at adskille sit arbejdsliv og sit liv i Scientology. I stedet for at kritisere kilden, burde Refslund forholde sig til påstanden, med den kendskab hun har til organisationen.

Det er selvfølgelig problematisk journalistik at sammenkæde en persons livsanskuelse og med dennes arbejde. Men hvis en person med et stærkt engageret i en livsfilosofi kan man vel forvente, at den sætter spor

i personens liv - både privat og på arbejdet. Et af lighedstrækkene mellem Scientology og de anerkendte religioner er, at de indeholder et menneskesyn og en etik. I Scientologys tilfælde er dette meget markant - nogle vil sikkert sige kontroversielt. Dette kommer til udtryk i den interne organisation, hvor Scientology endda har etik-officerer. Man kan derfor forvente at en stærkt engageret Scientolog vil finde inspiration der for sin ledelsesfilosofi. Den sprogbrug i lederens 'Missionspapir', som FORSKERforum citerer, minder om Scientologys. Derfor virker FORSKERforums argumentation umiddelbart rimelig.

Den omtalte leder må selvfølgelig få en chance for at gøre rede for det, hvis hans ledelsesfilosofi bygger på helt andre kilder. Det er selvfølgelig ikke rimeligt at stemple en leder som autoritær og manipulerende leder, blot fordi man er tilknyttet Scientology. Samtidig er det forståeligt, at mange selvstændigt tænkende medarbejdere vil reagere på at blive underlagt den organisationsform og ledelsesstil, som præger Scientology. De ville sikkert også reagere på en leder, der var inspireret af Opus Dei, amerikansk pro-

LÆSERBREV

Klima: En flovmand om Bjørn

Det ER også svært at gengive nuancerede synspunkter og diskussioner, frem for blot at agere mikronfonholder for de dårligst informerede og/eller mest højtråbende. Sidste nummer var det en institutleder på DTU der blev dæmoniseret – vanen tro sammen med rektor Pallesen fra DTU. Eksemplet fra dette nummer af FORSKERforum er KUs klimakonference tema. Her holdes mikrofonen op for næsen af Paul Ray Beck Brown, som er "mangeårig Guardian-journalist". Han får under afsnitoverskriften: "Lomborg er død" (p13) lov til at sige: "Lomborgs problem er, at hans påstande ikke naturvidenskabelig bund. Læg mærke til hvordan han systematisk har modificeret sit synspunkt i de sidste mange år" (sic). Det er åbenbart god forskningsskik ubøjelet at fastholde sit synspunkt. Vi skal jo helst heller ikke blive kloge. Og så til med systematisk – hvor lusket!

Det bliver bedre endnu. Mr. Brown belærer journalisten fra Forskerforum: "Hvor FNs klimapanel taler om 90 pct sandsynlighed for at klimaændringerne er menneskeskabte, så bevæger Lomborg sig i de sidste 10 pct." Her er det så, at man tænker: hvor mon den erfarne Guardian journalist har det fra? Ikke fra et indgående kendskab til Bjørn Lomborgs forfatterskab, i hvert fald. I Lomborgs

seneste bog "Cool It" skriver han: "global warming is real and man-made. It will have a serious impact on humans and the environment toward the end of this century" (p8). Han vedgår også at klimaopvarmning til dels er menneskeskabt i "The Sceptical Environmentalist" (p259). Problemet er, at hverken mr. Brown eller FORSKERforums mikronfonholderstativ har gjort sig nogle anstrengelser for at sætte sig ind i Bjørn Lomborgs argument: At mange af de politisk-økonomiske initiativer, der tages for at ændre på udviklingen sker på et ikke-videnskabeligt og ikke-rationelt grundlag. Resultatet er, at de politiske tiltag ikke får den fornødne eller forventede effekt. Dette synspunkt er forfægtet i efterhånden mange kronikker i ledende internationale aviser – inklusive i Paul Ray Beck Browns arbejdsgiver (the Guardian, 15. august 2008)

På næste side i FORSKERforum trækkes der blankt igen. Under overskriften "Lomborg spræller endnu" (passende indsat i en sort tekstboks) får vi at vide, at Lomborg stadig har sine diskrete støtter – lidt suspent – og måske på linje med at surfe porno på internettet. Jeg vil straks springe ud af skabet og sige ja – jeg er særdeles godt tilfreds med at

ledelsesstil

sperity-vækkelse eller en indisk guru. Hele Vesten har oplevet at have en leder, hvis virksomhed var styret af hans religion, nemlig ekspræsident Bush. For mange mennesker jorden over er religion ikke bare en privatsag, som drejer sig om det enkelte menneske og dets gud. Men det er ikke nødvendigvis religionen som har fejlen, hvis lederen ikke fungerer godt.

Refslunds sidebemærkning om Scienologys status som religion har ikke noget med diskussionen om ledelsesmåden at gøre. Refslund ved udmærket, at religionsforskere har forskellige definitioner af 'religion'. Ud fra en bred definition som Refslunds kommer Scientology ind under lige som jungianisme og marxisme. Men ud fra en snævrere, substantiel definition falder Scientology udenfor, i og med at bevægelsen ikke bygger på en bestemt opfattelse af det guddommelige og udtrykkeligt ikke beskæftiger sig med 'den ottende dynamik'.

*Professor i religionssociologi Ole Riis
Universitetet i Agder, Norge*

Lomborg

erklære mig som støtte til et rationelt tænkende individ. Jeg er stolt over at have protesteret over heksejagten og ad Hominem argumentationen mod Bjørn Lomborg (fx når han bliver lignet med Holocaust-benægterne, uden nogen i sammenhængen anstrænger sig med at forholde sig til hans synspunkter). Senest når han som en af de få skeptikere indenfor miljødebatten peger på, at man ved at slukke lyset i Danmark i en time sparede Verden for 9 tons CO₂ – eller hvad der svarer til en danskers energiudslip på et år. Til gengæld blev denne besparelse sikkert mere end opbrugt af de mange hyggelige stearinlys, som også blev tændt i de danske hjem.

Skal der ikke snart ske noget med den journalistiske linje på FORSKERforum? Jeg synes vi fortjener bedre fra et blad, som hævder sig på journalistisk dybde og mestrer ord som kritisk journalistik og "belyse systemfejl". Ellers ender FORSKERforum jo med - på en lidt omvendt facon – at fremstille Helge Sander og hans citat om dette blad i et lidt gunstigere lys end han egentlig fortjener.

*Professor, Ph.D. Poul Houman Andersen
Department of Management, Aarhus
School of Business, AU*

Mere om ridderkors

'Og så endte jeg med kors og bånd og stjerner på', lyder det i Admiralens vise. Sådan var skæbnen for RUCs tidligere rektor Poul Holm. Han kom i unåde på RUC, men blev benådet med ridderkorset af dronningen!

SLADDERSPALTEN

I august måned sidste år forlod rektor Poul Holm sin stilling på RUC efter kun to-et halvt år på posten. Det skete efter længere tids ballade. Kun fire måneder efter at han forlod institutionen i unåde, blev han – 11. december – af dronningen "benådet med ridderkorset af 1. grad af Dannebrogordenen".

For at blive ridder skal man have gjort en særlig indsats for Danmark, forklarede Kongehusets kabinetssekretær, da Snagereporteren borede i sagen. Men det er ikke hoffet selv, som finder ud af, hvem der skal dekoreres. Alle indstillinger om ridderkors kører gennem departementschefer i ministerierne.

Indstillet af ...

Men hvem indstillede da Poul Holm?
– spurgte FORSKERforum. Nu er svaret så kommet (via en aktindsigt fra Videnskabsministeriet):

Indstillingen stammede ikke fra en kendt SDU-professor, som forsvarede Poul Holm i dennes stormfulde RUC-tid ved at erklære, at professoren kendte Poul Holm som "en hædersmand".

Indstillingen kom såmænd fra RUCs daværende bestyrelsesformand **Dorte Olesen**. I indstillingen blev der anført: "Poul Holms arbejdsevne er legendarisk, og han har nu i lidt over to år været den første ansatte rektor for Roskilde Universitetscenter. I denne periode har han, trods universitetets generelle skepsis overfor den nye universitetslov, fået gennemført en stor institutreform – efter omkring 30 års fastlåst institutstruktur – og været i spidsen for en lang række andre nyskabende initiativer på stedet, der bl.a. har ført til stærk stigende succesrate hvad angår at tiltrække eksterne midler til universitetet, herunder også private sponsorater".

Indstillingen er dateret 13. maj 2008. Det var efter, at Dorte Olesen selv – fjorten dage før – havde annonceret, at hun ville gå af som formand for RUCs bestyrelse. Men det var for hun faktisk afgik d. 1. november.

Og som bekendt nåede hun at indstille Poul Holm to-tre måneder før, han i begyndelsen af august annoncerede, at nu forlod han altså RUC-skuden.

Ridderkorset fik han altså fire måneder efter sin fratreden.

Olesen, Mærkedahl, Jacobsen, Toudal ...

Nu er Poul Holm ikke den eneste i sektoren, som kan bryste sig med Ridderkorset. Dorte Olesen er såmænd selv ridder af 1. grad pr. november 2006. (Først får man ridderkorset,

så ridderkorset af 1. grad og så bliver man Kommandør af Dannebrog).

Men også andre inden for forskningssektoren har sagt ja for nylig. Forskningsstyrelsens chef **Inge Mærkedahl** blev ridder d. 24. marts. Og den måske mest kendte embedsmand i universitetssektoren, Universitetsstyrelsens direktør **Jens Peter Jacobsen**, blev det tilbage i januar 2007.

Mærkedahl og Jacobsen blev indstillet af departementchef **Uffe Toudal Pedersen**. Behøver Snagereporteren at nævne, at han er ridder. Endda af 1. grad, pr. januar 2006.

Snagereporteren skal ikke dømme om alle disse gode mænd og kvinder har fortjent deres ridderkors. Det vil også være alt for vanskeligt at lokalisere personer, som egentlig fortjente ridderkorset, men ikke har fået det.

Og er der nogle, som har sagt nej tak? Jo, den nuværende bestyrelsesformand for RUC, Christian S. Nissen, oplyser, at han pænt takkede nej. Men han kan ikke huske, hvornår det var ...

- og til alle os almindelige døgenigte

Men alle vi almindelige døgenigte, som aldrig kommer i nærheden af fortjenstmedaljer i Danmarks tjeneste, skjuler vores nederlag bag opremsning af den gamle, sure, bitre, misundelige skillingsvise:

*'Ordener hænger man paa Idioter,
Stjerner og Baand man kun Adelen gier;
Men om de Mallinger, Suhmer og Rother,
Man ei et Ord i Aviserne seer.
Dog, har man Hierne,
Kan man jo gjerne
Undvære Orden og Stjerne*

(P. A. Heiberg ca. 1830 om kronprins Frederik)

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Facebook giver dumme studerende

Det sociale webmedie Facebook er en direkte trussel mod det faglige niveau blandt danske universitetsstuderende, hvis man skal tro amerikansk undersøgelse

Videnskabsministeren vil som bekendt gerne sikre, at vores universitets-kandidater er på højeste internationale niveau, så det danske videnssamfund kan stå sig i den globale konkurrence. Tiltagene har været mange, men måske har man overset det allervigtigste: Et forbud mod det sociale webmedie Facebook ...

En amerikansk undersøgelse viser nemlig, at Facebook-brugere får markant dårligere karakterer end andre studerende.

FORSKNINGSNYT

Undersøgelsen er lavet på **Ohio State University**, hvor 219 studerende blev spurgt om deres studievaner, internet-brug og Facebook-brug specifikt. Det viste sig, at 65 procent af Facebook-brugerne dagligt tjekkede deres profil – besøg, der i længden kunne vare fra få minutter til en time.

Ifølge undersøgelsen bruger Facebook-brugerne mindre tid på at studere, og det giver sig udslag i karaktererne, faktisk så meget, at det svarer til forskellen på et A og et B i det amerikanske karaktersystem.

Hvem tør lukke for Facebook?

Så skulle man jo tro, at danske universitetsstuderende er for kloge til at deltage i det studiehæmmende facebook-netværk. Men her chokeres man af virkelighedens barske realiteter.

En søgning på Facebook-sitet vil for eksempel afsløre, at gruppen for studerende på Juridisk Institut i Århus har 1225 medlemmer – en andel på over 50 procent set i forhold til antallet af studerende på instituttet, der ligger omkring 2150.

Lige så slemt ser det ud for farmaceuterne i København. Det Farmaceutiske Fakultet har godt 1500 studerende tilknyttet, og heraf deltager de 843 på fakultetets Facebook-gruppe.

Og helt galt bliver det, når vi igen vender blikket mod Århus, hvor et lille fag som Dramaturgi kun har nogle få hundrede studerende, men en Facebook-gruppe med 309 medlemmer.

Med over 2 millioner profiler er Danmark det land i verden, hvor brugen af Facebook er mest udbredt. I januar måned brugte danskerne 20 millioner timer på Facebook, hvilket næsten er en ti-dobling i forhold til samme tid sidste år.

Flere arbejdspladser, blandt andet Danske Bank, har indført blokering af Facebook-sitet. Og så er spørgsmålet bare: hvilken rektor tør tage det første kontroversielle skridt og lukke for al Facebook-adgang på universitetets computere?